

Folket i nordvest

Træk af Obodritterrigets historie og dets stilling i Europa mellem yngre jernalder og tidlig middelalder

af

Christian Nissen Spangshus

Photo by [Nils Nedel](#) on [Unsplash](#)

Kysten ved Warnemünde nord for Rostock

Holstebro, 2018

"Hos secuntur Obotriti, civitas eorum Mikilinburg"

(Efter disse følger obodritterne, hvis hovedstad er Mikilinburg)

Helmold: Chronica Slavorum, lib.I, 2

Indledning

Ovenstående citat stammer fra et indledende kapitel i "Slaverkrøniken" skrevet af Helmold, en saksisk præst og historiker, kaldet "von Bosau" efter det sted hvor han var præst. Det er således det første sted (ud af talrige andre) hvor Helmold nævner obodritterne. I opremsningen omtaler han før obodritterne bl.a. linonerne og efter dem polaberne og wagnerne.

Når det drejer sig om en beskrivelse af slaviske stammer i det område, der nu er Østtyskland, mangler vi kilder fra slaverne selv. Samtidige kilder er først og fremmest latinsk-sprogede krøniker og annaler skrevet af krønikeskrivere fra andre lande. Som de vigtigste – men ikke de eneste – skal blandt sakserne anføres ovennævnte Helmold samt Adam af Bremen, desuden frankeren Einhard og danskeren Saxo Grammaticus. Senere har talrige historikere fortolket, sammenfattet og konkluderet ud fra de eksisterende skriftlige samt andre kilder. I tidens løb er der udkommet flere udgaver og oversættelser af kilderne. I kommenterede udgaver af originalteksterne findes mange fortolkninger, forklaringer, sammenligninger og rettelser af misforståelser og åbenbare fejl.

En anden vigtig kilde til vores viden er arkæologien. Gennem arkæologiske undersøgelser har man fundet vidnesbyrd om stammernes bosættelse og tilværelse i det såkaldte Germania Slavica. Mens de skriftlige kilder i høj grad beskæftiger sig med slavernes kontakter til de omboende germanske folk mod vest og nord, herunder ikke mindst krige og oprør, så kan arkæologien udvide vores viden om slavernes udbredelse, bosættelse, byggeskikke – ikke mindst opførelsen af forsvarsanlæg – levevis, brugsgenstande og begravelsesskikke.

Hvad angår tidsperiode, så må nedenstående beretning henføres – i henhold til dansk tradition – til germansk jernalder (fra ca. 400), vikingetid og tidlig middelalder.

Man kunne også i stedet for ældre germansk jernalder tale om folkevandringstid. I Centraleuropa og Sydeuropa anses jernalderens begyndelse at ligge 300-600 tidligere end i Danmark.

Obodritterne

600-700-tallet

Obodritterne boede i den nordvestlige del af området mellem Odra og Elbe, der senere i videnskabelig terminologi blev kaldt "Germania Slavica". De slaviske stammer indvandrede til området omkring år 600. I løbet af første halvdel af 600-tallet nåede de frem til det nordlige Lauenburg, Lübeck og det østlige Holsten. Dermed beboede de stammer, der senere skulle indgå et forbund, et område der mod nord grænsede til danernes område, mod vest til de saksiske nordalbingere, mod syd til de ligeledes saksiske ostfalere og mod øst til de slaviske wilzere (veleternes) land.

N.M.Petersen beskriver i "De danskes toge til Venden" udstrækningen af de egentlige obodritters stammeområde på denne måde:

"Gaa vi fra Wagrien over Trave, saa komme vi ind i Obotriternes land. Folket omtales allerede i Kong Alfreds Oversættelse af Orosius, kaldes der Apdrede, og sættes nordenfor Oldsaxerne. Det udgjorde en anseelig Stamme, der tidlig blev bekjendt ved sine Krige med Karl den Store, og tillige beherskede Vagrier og endnu andre mindre Stammer. De egentlige Obotriter boede fra Munden af Trave langsmed Grænserne af det Lauenborgske til Steckenitz's Indløb i Elben; mod Östen strakte de sig til Floden Warnow. Deres Hovedstad hed Mikilenburg, nuværende Landsby Mechlenburg, söndenfor Vismar og efter dens gamle Navn Rereg kaldtes de ogsaa Reregi".

Omkring stammenavnets (obodriter, obotriter abotriter), oprindelse er der usikkerhed. En teori af flere går ud på at stammen i ordet er -odr-, hvilket kunne tyde på et tidligere naboskab til floden Odra. De tidligste kilder bruger dog formen abotriter.

Hvorvidt obodritterne og andre slaviske stammer vest for Odra burde kaldes stammer, når den mest anvendte betegnelse fra frankisk og saksisk side (på latin) var "gens" (folk), hvorved som regel forstås en politisk enhed med en konge i spidsen, diskuteres af Kasperski i hans afhandling om frankere og obodrittere i det 9. årh.

Obodritterne kaldes ofte i de historiske kilder ved dette navn, om end de ligeså ofte omtales under fællesbetegnelsen: Wenden, vendere.

Obodritterforbundet:

Formentlig omkring midten af 700-tallet opstod et stærkt forbund skabt af obodritter-stammen, der indtog en central placering i forbundet.

Obodritterforbundet opstod formentlig omkring midten af 700-tallet. Forbundet var under ledelse af obodritternes fyrste/konge. Forbundet havde hovedstæder i Mechlin (Mecklenburg) og Swarzyn (Schwerin). Vest for den "egentlige" obodritter-stamme boede polaberne med centrum i Raciborz og helt mod nordvest fandtes wagrierne med hovedcentre i Stargard og Lubeka. Øst for obodritter-stammen boede warnowerne ved floden Warnawa, dvs. Warnow.

Syd og øst for forbundets område fandtes en række mindre stammer, der også regnedes til obodritterforbundet, nemlig linonerne (lat. linones), bethenzerne (lat. Bytenici), smeldingerne (lat. smeldingi) og morezinerne (lat. morezini), der senere forenedes i en samlet større stamme: linonerne. Smeldingerne og linonerne svigtede dog i 808 obodritterne og tilsluttede sig den dansk-veletiske alliance, der var i kraft på det tidspunkt.

Roman Zaroff skriver: *"It was a regional polity on a par with political units such as Saxony or Bavaria among the Germans; and Southern Jutland, Zeeland or Scania among the Scandinavians."* (Zaroff).

Obodritterforbundet var den mest omfattende sammenslutning af slaver i det nordlige Germania Slavica. Der har været forskellige opfattelser af det obodrittiske forbunds politiske karakter men gennemgående må det vel siges, at der har været en betydelig grad af sammenhæng og dertil topstyring af en fælles, øverste, fyrste.

Der var nok ikke tale om en formel statsdannelse i moderne forstand, selvom fyrst Godskalk (ca.1000 til 1066) havde ambitioner i den retning. Især var det dog hans søn Henrik, der nåede længst med bestræbelserne på at skabe en egentlig slavisk stat. (Se nærmere under afsnittet om Godskalk og Henrik).

Til trods herfor må det siges, at der til tider var en vis svaghed i forbundet/alliancen. Således angreb obodritterne wagrierne i 1100-tallet, og mod øst var der løsrivelsesforsøg. Dertil kommer, at nogle af stammerne, således obodritterne og wagrierne, med mellemrum støttede frankerne, sakserne eller danerne i deres krige mod hinanden og mod slaverne. Obodritterne havde dog en langvarig alliance med Frankerriget. Ifølge Gołaszewski må denne alliance antages at være indgået i 780. Desuden skete der i 1100-tallet en opdeling af forbundet i en vestlig del (wagrierne og polaberne) og en østlig del, hver med sin leder.

Man må antage, at når Frankerriget søgte en alliance med Obodritterforbundet, så har man anset dette forbund for en rimelig stabil organisation med en betydelig militær kapacitet, med andre ord en geopolitisk struktur, som det var opportunt at have som forbundsfælle.

Fyrste-dynastier:

Der var hos obodritterne to fyrstedynastier, det første begyndte med Nakon, der regerede fra 954 til sin død ca.966. Efter ham blev fyrsteslægten kaldt Nakoniderne. Den sidste fyrste af nakonideslægten var Zwinike. Han omkom 1129, iflg. Helmold (1.48) ved borgen Ertheneburg, transalbingernes by ("Remansit Zventepolch filius nomine Zvinike sed et hic interfectus est apud Ertheneburg urbem transalbianorum"). - Borgen Ertheneburg lå sydøst for Hamburg ved landsbyen Schnakenbek på floden Elbe's nordlige bred, dvs i Holsten. Her findes stadig ruiner. - Šafařík nævner at Zwenko eller Zwenik blev dræbt i 1129. Det andet dynasti var niklotiderne, opkaldt efter Niklot (d. 1160).

Hans-Jürgen Nitz citerer den såkaldte Fredegars Krønike, hvor der skrives, at den faktiske, men endnu ikke nominelle, frankerkonge Pippin den Korte i sine kampe mod sakserne i 748 fik hjælp af vendere og frisere under deres "konger": ("*reges Winidorum seu Frigionum ad auxiliandum uno animo convenerunt*"). Med vendere menes sikkert obodrittere eller wagriere. (Nitz, Scriptores)

Om Karl den Stores angreb på veleterne (789) som følge af deres gentagne invasioner og angreb på obodritterne, der var frankernes allierede, skriver Einhard (I overs. ved A.J.Grant):

"When these troubles had been settled he waged war against the Slavs, whom we are accustomed to call Wilzi, but who properly—that is, in their own tongue—are called Welatabi. Here the Saxons fought along with the other allied nations who followed the King's standards, though their loyalty was feigned and far from sincere. The cause of the war was that the Wilzi were constantly invading and attacking the Abodriti, the former allies of the Franks, and refused to obey the King's commands to desist from their attacks".

Den første obodritterleder, hvis navn med sikkerhed er kendt, er Witzan (Wilczan, Wican). I kilderne betegnes han som "rex Abodritorum", "princeps" og "dux" (obodritternes konge, fyrste, fører). Witzan var formentlig i det meste af sin regeringstid allieret med Karl den Store. Han omtales bl.a. i Annales Fuldenses under år 789: " – Abodritos, quorum princeps erat Witzan -- ". (Obodritterne hvis fyrste var Witzan).

P.F.Suhm skrev om Witzan og året 789 således: "Den Obotritiske Regent Witzan havde undergivet sig ham (Karl den Store), og han regierede i Vestdelen af det nu værende Meklenborgske. Bestyrket ved ham, og med en Hær af Franker, Saxer, og Soraber, hvilke vare et Vendisk Folk, der beboede Lausitz, gik Carl over Elven og bekrigede det mægtige Vendiske Folk, Wilzer, Leuticier eller Welataber kaldet, hvilket besad Østdelen af Meklenborg, For-Pommern, og et stort Stykke af det Brandenburgske".

Mellem 773 og 804 (sakserkrigen) besejrede Karl den Store sakserne, hvorved Sakserriget blev en del af Frankerriget. Som forbundsfæller til Karl den Store spillede obodritterne en vigtig rolle som hjælpetropper i frankernes krige. Deres krigere kæmpede sammen med frankerne mod sakserne, veleterne og danerne.

Witzan endte med at blive dræbt af sakserne (795, ved Bardowick, nord for det nuværende Lüneburg). Hans efterfølger Drozko (i Annales Fuldenses kaldet Thrasucho) fortsatte Witzan's politik. Han kæmpede sammen med frankerne mod sakserne i 798, en af de sidste faser af den 33-årige krig mellem Franken og Sachsen. Under dette felttog sejrede Drozko over en saksisk (dvs. nordalbingisk) hær i slaget ved floden Święciana (Schwentine) nær landsbyen Bornhøved. Dette slag nær Bornhøved må ikke forveksles med det langt senere slag i 1227 mellem en dansk hær under Valdemar Sejrs og fyrster fra Sachsen og Holsten samt Lübeck, et slag som danskerne endte med at tabe.

Drozko led dog nederlag overfor saksernes allierede, den danske konge Godofryda (Godfred), og måtte for en vis tid forlade sit eget land. Han vendte tilbage efter en fredsslutning med danskerne i 809, men kort tid efter blev han myrdet på initiativ af den danske konge. (Skowronek).

Inden sin død lykkedes det Drozko at besejre veleterne, med store ødelæggelser af deres land til følge.

800-tallet

I "Chronika Slavorum" (Slaverkrøniken), lib.I, kapitel 3, skriver Helmold under år 804: "På denne tid, da også Slavernes folk var i færd med at komme under Frankerne, skal Karl have overladt Hammemburg, Nordalbingernes hovedstad, hvor han havde ladet opføre en kirke, til den hellige Heridags styrelse, idet han bestemte ham til at være biskop der på stedet, og dermed var det hans agt at gøre Hammemburgkirken til moderkirke for alle Slavernes og Danernes folkefærd." (" – Sclavorum Danorumque gentibus metropolim statuere").

Og senere i samme kapitel skrives: ”- det er nemlig Danerne tillige med de folk, der bor Norden for dem, som Frankernes historieskrivere kalder for Nordmannere. Deres konge Godefrid havde i forvejen allerede undertvunget Friserne og Nordalbingerne, Obotriterne og andre Slavefolk og tvunget dem til at svare sig skat -”. (“ – quorum rex Godefridus iam antea Frisis, itemque Nordalbingis, Obotritis et aliis Sclavorum populis tributo subactis –”).

Den danske konge der omtales er Godfred. Denne konge kaldes Gøtrik hos Saxo (8.bog). I samme bog hos Saxo skrives, at Gøtrik angreb ”de ved Elben boende folkefærd” (slavere, formentlig obodritter eller polabere) og siden: ”Først underlagde han sig med sin flåde Frisland”.

De hos Helmold omtalte nordalbinge (folkene nord for Elbe) var saksere, men i 804 havde Karl den Store - som et led i krigen mod sakserne - tvangsforflyttet op mod 10.000 nordalbingere til andre steder i Frankeriget og overladt de folketomme områder til obodritterne (Einhard).

Det samme meddelses i Annales Fuldenses: ”DCCCIII. Carlus Saxones transalbianos cum mulieribus et natis transtulit in Franciam et pagos transalbianos Abodritis dedit.” - det vil sige, at både mænd, kvinder og børn blev forflyttet.

Det vides med sikkerhed, at Godfred angreb obodritterne i 808 og bl.a. indtog handelscenteret Reric, hvorefter han deporterede handelsfolkene til Sliestorp [nær Hedeby](#).

I den frankiske krønike Annales Fuldenses, en af de vigtigste kilder til perioden, omtales det under år 808, at Godfridus, danernes konge, havde begyndt at føre krig mod obodritterne, hvem de havde påført stor skade (” Godfridus rex Danorum, Abodritos bello adgressos, quamvis multis afficeret malis ”).

Blandt andet som reaktion på danernes angreb lod Karl den Store Limes Saxoniae (sachsergrænsen) anlægge.

Vedrørende handelscentret Reric har man i 1990-erne fundet dets beliggenhed, nemlig nær landsbyen Gross Strömkendorf, der ligger ved kysten nord for Wismar, på østsiden af Wismar bugt. Egnen omkring Wismar var mindst indtil slutningen af det 12.årh. beboet af obodritterstammen. 19 km nordøst for Gross Strömkendorf, på østersøkysten, ligger byen Rerik, der fik dette navn i 1938, da man dengang formodede, at det gamle Reric havde ligget der.

Hvad angår Sliestorp (eller Sliasthorp), så er denne by tidligere blevet forvekslet med Hedeby. Nye udgravninger viser imidlertid, at der ved Slien (Schlei) - øst for Slesvig og nordøst for Hedeby og i dag nær landsbyen Füsing - har ligget en ganske stor vikingetidsby med omkring 200 huse. Man regner med, at bebyggelsen

har været anvendt, eller i hvert fald eksisteret fra ca. 700 – 1000. Det skønnes at have været et af danernes militære magtcentre, hvorfra man kunne kontrollere det nærliggende Hedeby og forsvarsanlægget Danevirke, samt forberede angreb (og forsvar) mod saksere, frankere og slaver (Dobat). I Sliestorp var det let at få tilført skibe og krigere ad søvejen.

De slaviske obodritter var – som før nævnt - i begyndelsen af 800-tallet allieret med Frankeriget, idet de havde en fælles interesse i at bekæmpe sakserne. Derfor blev Godfreds overfald på obodritterstammen taget meget ilde op af Karl den Store.

I "Between borders" skriver Melleno, at da Karl den Store i 804 besluttede at overdrage et område hinsides Elbe til obodritternes stammeforbund, forsøgte han hermed at skabe en art bufferstat langs Frankerigets nordlige grænse – for en stor dels vedkommende som sikkerhed mod danernes voksende magt. Denne obodrittiske buffer mellem frankere og danere havde væsentlig betydning for slavernes politiske og kulturelle udvikling.

Under år 809 meddeler Annales Fuldenses, at fyrst Drozko blev dræbt ved svig i Reric. Mordet blev udført af gerningsmænd sendt dertil af den danske konge Godfred. (*ab hominibus Godafridi per dolum interfectus est.*)

I 815 rykkede en hær bestående af frankere samt obodritter over Ejder og ind i Sønderjylland. Efter 7 dages march blev hæren af den danske flåde hindret i at komme videre frem. Men de havde plyndret egnen, og de medførte et antal gidsler under deres tilbagetog. Dette frankiske angreb på danernes land var ganske usædvanligt, og det lykkedes kun på grund af frankernes forbund med obodritterne. Obodritterne blev imidlertid efter en vis tid skuffede over deres forbundsfæller og sluttede sig for en tid til danerne. (Steenstrup: Danmarks sydgrænse).

I 819 blev der sendt en stor hær mod obodritterne; hæren bestod af østfrankere og saksere. Den nuværende obodrittiske fyrste, Slawomir (latin: Sclaomir), led nederlag og blev selv fanget og ført til Aachen, hvor kejseren, Ludvig den Fromme's, domstol dømte ham til forvisning for forskellige forbrydelser. Kejseren udvirkede også, at Czedrog, søn af Drozko, blev den nye fyrste over obodritterne.

I 862 ville den østfrankiske konge, Ludvig den Tyske, forhindre obodritterfyrsten Dobomysl i at samle og styrke sit land. Kongens hær led dog flere nederlag ved kampe mod obodritterne og måtte til sidste vende hjem med uforrettet sag. (Gołaszewski).

En rejsende og (formentlig) handlende ved navn Wulfstan foretog i slutningen af 800-tallet en rejse til søs fra Hedeby til Truso (i Polen), Han fortæller, at han undervejs har Weonodland (Vendland) på styrbords side (højre), hvilket i begyndelsen af rejsen har været Wagrien og obodritternes land. I engelsk

oversættelse er beskrivelsen denne: "*Wulfstan said that he went from Heathum to Truso in seven days and nights, and that the ship was running under sail all the way. Weonodland was on his right, and Langland, Læland, Falster, and Sconey, on his left, all which land is subject to Denmark.*". (Discovery). - I øvrigt er rejsens mål, handelsbyen Truso, senere – faktisk så sent som i 1980'erne – blevet lokaliseret til bredden af Družno Sø, få kilometer syd for den polske by Elbląg.

Helmold skelner i sin krønike i en omtale af kirker i det nordlige Germania Slavica mellem "*Luticiernes, Obotriternes og Wagirernes land*", (*in universa gente Luticiorum, Obotritorum sive Wagirorum*), dvs stammegrupperne set fra øst mod vest.

900-tallet

Den obodrittiske fyrste Mistivoj (polsk: Mściwoj, hvilket navn kan gengives som: den hævnende kriger), styrede stammesamfundet - men i begyndelsen dog kun de østlige obodritter - i 2.halvdel af det 10.årh. Han døde ca.990. Han antages at være søn af fyrst Nakon (d. ca.966).

I Mistivojs regeringstid – i 968 – blev der oprettet et kirkeligt stift, med bispesæde i Starigard, wagriernes hovedby, det nuværende Oldenburg.

I 983 foretoges et samlet obodrittisk-veletisk angreb på de germansk-talende områder. Dette kaldes også den store slaveropstand.

Den del af de slaviske styrker, der bestod af obodritter og som blev kommanderet af Mistivoj, afbrændte Hamburg, mens veleterne ødelagde Hobolin (Havelberg) og Brandenburg.

I 984 var Mistivoj inviteret til et møde for germanske stormænd i Kwedlinburg (Quedlinburg), hvor også Mieszko I af Polen deltog.

En forbindelse mellem Mistivoj og danerne er fundet via to runesten, der indtil 1830-erne stod ved hovedindgangen til kirkegården i Sønder Vissing. Den ene står nu i våbenhuset, den anden inde i kirken. Begge runesten er fra den sene vikingetid. På den store runesten i kirken står der: "*Tufa, Mistives datter, Harald den Godes, Gorms søns kone, lod disse kumler (mindesmærker) gøre efter sin mor*". ("*tufa ' IRT ' kaurua ' kubl mistiuis ' tutiR ' uft ' mupur sina ' kuna harats ' hins ' kupa ' kurms sunaR*").

Den Harald, der er nævnt i indskriften, må være Harald Blåtand. Han rejste selv en stor runesten i Jelling godt 30 kilometer mod syd. Sønder Vissing-stenen er altså rejst af Harald Blåtands kone, Tove, som minde over hendes mor. Toves far, Mistive, må være den obodrittiske fyrste Mistivoj. Ægteskabsalliancer var (også dengang) en vigtig del af udenrigspolitikken. (Garner,(I) s.40-41. - Danske

runeinnskrifter fra vikingtid). Harald Blåtand havde flere hustruer, således Gunhild, der var mor til Svend, den senere konge af både Danmark og England.

Ifølge Adam af Bremen blev en obodrittisk fyrstedatter med navnet Estred (eller Estrid, Astrid) bortgiftet til den svenske prins Olof, senere konge med navnet Olof Skötkonung. Hun var således svensk dronning ca. 1000 til 1022. Ifølge Gołaszewski var Estred datter af Mistivoj.

Men slaverne gjorde oprør flere gange. Levtiterne med redarierne i spidsen gjorde f.eks. opstand mod såvel statsdannelser som mission i 983. Bispesæderne i Brandenburg, Havelberg og Oldenburg blev indtaget og ødelagt.

I 987 blev Harald Blåtand sat fra tronen af sin søn Svend Tveskæg. Svend Tveskæg var barnebarn af den danske konge Gorm den Gamle og muligvis barnebarn af obodritterfyrsten Mistivoj. Det sidste forudsætter naturligvis, at hans mor var Tove (Tufa), men dette vides ikke med sikkerhed. Harald Blåtand søgte tilflugt hos pommeranerne i Jomsborg (Jumne), som man i dag mener har været Wolin i Polen.

Mistislav, Mistivojs søn og Nakons barnebarn blev obodritternes knees omkring 995. I 1018 trængte levtiterne ind på obodritternes områder. Levtiterne afsatte Mistislav og ødelagde de sidste kirker i det obodrittiske område.

Betegnelsen levtiter bruges i dansksprogede skrifter. Men der må være tale om liutizen (ty., tidl. Wilzen eller welatabi, lutycy eller wielecci (po.), velety (rus.), veleti (latin). Veleterne var ikke en enkelt stamme, men et ret stabilt forbund af slaviske stammer, der var obodritter-stammernes naboer mod øst.

Mistislav døde i exil i 1022. Hans søn Udo (eller Pribigniew, polsk: Przybygniew) havde overtaget styret i obodritternes land i 1018. Adam af Bremen nævner Udo, men kalder ham Uto (Bog 2, kap.66).

1000-tallet

Endnu en Nakonide kom til at spille en rolle i Østersøområdet, nemlig en af Nakons efterkommere, Godskalk (ty. Gottschalk), der havde gået i klosteskole i Lüneburg.

Han levede fra ca. 1000 til 1066. Han forlod klosteskolen i 1028, da hans far, fyrst Udo, var blevet dræbt. Formentlig har han forsøgt at hævne sin faders død, men i 1030 blev han taget til fange af Bernhard II, hertug af Sachsen. Af denne blev Godskalk landsforvist, hvorefter han drog til England og gik i tjeneste hos Knud den Store, konge af England, Danmark og Norge. Her fik han et godt ry for sine mange

krigsbedrifter. (Helmold: *At ille dimissus abiit ad regem Danorum Kanutum et mansit apud illum multis diebus sive annis, - - - Unde etiam filia regis honoratus est. (Kap.19).* - (Saxo, afsnit om Knud den Store (bog 10): *"Paa den Tid kom der en overmaade velbegavet vendisk Yngling ved Navn Godskalk til Kongen og gik i Krigstjeneste hos ham."* - *"Eo temporis Guthscalcus Sclavicus, eximia indolis adolescens, commilitium regis stipendia meriturus accessit."*

Efter Knuds død i 1035, gik Godskalk i tjeneste hos den senere konge af Danmark, Svend Estridsøn. Han giftede sig med Svends datter Sigrid.

Om ægteskabet mellem Godskalk og Sigrid står der hos Helmold blot, at Godskalk blev gift med en kongedatter, hvorimod Saxo skriver i afsnittet om Svend Estridsøn (bog 11): *"Datteren Syrithe, som senere blev gift med Venderen Godskalk, og som der vil blive talt om i det følgende, skal ligeledes have været et Slegfredbarn."* (*"Sed et filia Siritha, quae postmodum Guthscalco Sclavico coniunx accessit, in sequentibus referenda, pelice pariter orta proditur."*). Et slegfredbarn var et barn født uden for ægteskab, hvor moderen var samlevende med faderen. Og Svend havde ganske mange uægteskabelige forhold.

Hos Werlauff siges det, at Godskalk *"ægtede Svends Datter Sigrid og stiftede et Rige, der omfattede Vagriernes, Polabernes og Obotriternes land eller det østlige Holsten, Lauenborg og Meklenborg. Han blev dræbt 1066 i et Oprør af hans egne hedenske undersåtter som derpaa uden at erkiende hans Sønners Arveret underkastede sig fyrst Kruko af Rygen"*.

I 1043 indledte obodritterne under fyrst Racibor et angreb på Danmark. Deres hær som var meget talrig, trængte op på den jyske halvø og forårsagede store ødelæggelser i Sønderjylland, herunder i Ribe. På tilbagevejen blev de imidlertid angrebet af en dansk-norsk hær under den på det tidspunkt norsk-danske konge Magnus Olavsson ("den Gode"). Skønt slaverne var i klart flertal, led de et knusende nederlag. Blandt andre omkom alle fyrst Racibors sønner. Slaget fandt sted på Lyrskov Hede, nordvest for Hedeby. Ifølge en enkelt kilde deltog Magnus' rival til tronen, Svend Estridsøn, i slaget på slavernes side. Denne kilde (Agrip, 37-38) hævder endog, at det var Svend, der samlede den store slaviske hær.

Tilligere samme år (1043) døde fyrst Racibor, antagelig dræbt af danskerne.

Godskalk benyttede lejligheden til at kræve sin arveret til posten som obodritternes hersker. Som fyrste søgte han politisk støtte hos hertug Bernhard II. og forsøgte – tilskyndet af denne – at indføre kristendommen hos obodritterne og deres allierede, herunder med oprettelse af kirker og klostre. Blandt andet blev der oprettet et regulært bispesæde i Mecklenborg.

Godskalk blev myrdet f. 7.juni 1066 i Lenzen, formentlig på grund af hans brutale fremfærd under forsøget på at indføre kristendommen hos de slaviske stammer. Godskalk var den 5. obodritiske hersker af Nakonide-dynastiet.

Godskalks enke, den danske kongedatter Sigrid Svendsdatter blev fundet sammen med andre kvinder ved Mecklenburg, obodriternes stad. Hun blev også straffet og herefter jaget nøgen bort, som Adam beretter: "*Filia regis Danorum apud Michilenburg, civitatem Obodritorum, inventa cum mulieribus nuda dimissa est*".

Det lykkedes dog Sigrid sammen med sin og Godskalks søn Henrik at flygte til Danmark, hvor de var i sikkerhed. Henriks morbror Erik Ejegod, bekæmpede slaverne og indtog fæstningen Oldenburg.

Udgravninger mellem 1982 og 1993 ved Fribrødre Å på det nordlige Falster har påvist tilstedværelsen af en art skibsværft med et betydeligt antal rester af vendiske skibstyper, herunder langskibe. Dateringen er angivet til en periode mellem 1050 og 1100, hvilket kunne passe med Henriks og Sigrids flugt til Danmark i 1066 og Henriks senere tilbagevenden og drabet på Kruto i 1093 (se nedenfor). Forskerne antager, at der er tale om skibsbesætninger, der har ført flygtningene over havet til Danmark. Her har Henrik og Sigrid givetvis taget ophold ved hoffet, da de tilhørte den kongelige slægt. Søfolkene har antagelig fået tilladelse til at opankre og reparere deres skibe på Falster. I 1090'erne er værftet tilsyneladende blevet forladt (Madsen. - Müller-Wille). Iøvrigt kan stednavnet Fribrødre føres tilbage til slavisk pribrod eller prybrod, der betyder "ved vadestedet" ("przy brodzie" på polsk).

I 1067 havde fyrst Kruto fået magten over obodriterne. Kruto var en dygtig leder og en sejrrig hærfører. Tilsyneladende var han også agtet højt af sine undersåtter. Efter at han havde besejret tre folkeslag i Nordalbingien: Holsaterne, stormarierne og ditmarskerne og tvunget dem til at svare skat til Obodritterforbundet, nåede hans rige helt ud til Nordsøen. Kruto var yderst fjendtlig over for kristendommen og ethvert forsøg på at kristne hans folk.

De krøniker, der beretter om den tids begivenheder, er generelt præget af en pro-kristen holdning. Derfor bliver hedenske fyrster som f.eks. Kruto beskrevet kritisk, mens der er flere lovord, når det drejer sig om kristne fyrster.

Da Kruto var blevet gammel, kom Henrik Godskalks søn tilbage fra Danmark til sit hjemland og krævede at få del i magten. Denne magtovertagelse forudsatte, at den nuværende leder, Kruto, blev fjernet. Henrik fik derfor Kruto myrdet, med støtte fra Kruto's hustru, Slavina, som han siden ægtede. Mordet fandt sandsynligvis sted i 1093. Det står ikke klart, hvordan det lykkedes den kristne Henrik at få magten i det hedenske samfund, tilmed ved at bestille mordet på den afholdte Kruto. En betydelig støtte fra saksisk side har sikkert været en del af baggrunden.

Det lykkedes Henrik at få iværksat en fredsslutning med nordalbingerne. Henrik hyldede hertug Magnus af Sachsen som sin overherre. I vrede over at hans mødrearv var blevet ham nægtet af hans morbror, den danske kong Niels, begyndte Henrik at hærge de danske kyster såvel som den danske landegrænse.

I Henriks tid nåede obodritteriget sin største udstrækning. Han valgte Lübeck som sin hovedstad. Udover de tre førnævnte stammer fik han efterhånden herredømme over circipanerne (po. *czrezipianie*) og kessinerne (po. *chyzanie*).

Desuden stod også ranerne, brizanerne, stodoranerne og linonerne i et vist afhængighedsforhold til ham. Henriks rige strakte sig næsten helt fra Elbe til Odra.

1100-tallet

Henrik forsøgte at underordne ranerne på Rügen under obodritterne men i første omgang uden held. Et modangreb fra ranerne, der i 1101 sendte en stor flåde mod Lübeck og begyndte at belejre byen, endte med at ranerne led et knusende nederlag. Ligene af de mange dræbte ranere blev kastet ned i en fællesgrav og ovenpå rejstes en høj. Denne høj ved Lübeck bærer stadig navnet Raniberg. (Christiani).

Fyrst Henrik lod også præge egne mønter. De blev præget i Lübeck fra begyndelsen af det 12. årh. Henrik var en af de få obodritterherskere, der af sine samtidige blev kaldt for konge (rex).

Ifølge Helmold's krønike fik Henrik fjernet alle røvere og vagabonder i sit land, hvilket vel kan oversættes som iværksættelse af en forstærket kriminalitetsbekæmpelse.

Trods visse angreb på Danmark bibeholdt Henrik det meste af tiden et godt forhold til sit lands naboer, både danskere og saksere.

I 1108 skrev Adalgot (Adalgotz, Adelgot), ærkebiskoppen af Magdeburg, en opfordring til de vestlige folk: sakserne, frankerne, lothringerne og flamlænderne om at bekæmpe slaverne for at overtage deres land, bosætte sig der og nyde godt af dets rigdomme. (Gołaszewski).

I 1114 brød to veletiske stammer, circipanerne og kessinerne med afhængighedsforholdet til obodritterne.

Henrik Godskalksøn (po.: Henryk Gotszalkovic) døde 22. marts 1127 i Lüneburg (sandsynligvis myrdet).. Efter hans død brød riget sammen, idet der opstod borgerkrig mellem hans sønner. Den ene, Kanut, blev dog kort efter myrdet, og en anden søn, Zventopolk, tog magten. Der udbrød oprør blandt obodritterne vendt

mod Zventopolk, hvorefter denne i 1128 bad den saksiske grev Adolph II om hjælp. Sakserne imødekom gerne denne anmodning, de sendte en hær og knuste oprøret. Men denne bistand fulgtes af et regulært korstog i 1129 mod obodritterne, hvorunder Lübeck blev ødelagt og Zventopolk måtte flygte. Han søgte beskyttelse hos holsaterne, men blev i stedet dræbt af dem. Hans søn, Zwinike, der efterfulgte ham, blev også dræbt samme år (1129).

Denne destabilisering hos obodritterne blev udnyttet af Knud Lavard, der var dansk hertug og kongelig præfekt i Slesvig. Han endte med at overtage styret i obodritternes land i 1129. Det er dog næsten sikkert, at han kun opnåede dette ved at betale en betydelig sum til den tyske konge, senere kejser, Lothar III, og mod at anerkende Lothars overherredømme.

Det er dog også muligt, at Henrik før sin død har udpeget Knud Lavard til sin efterfølger og dermed forbigået sine sønners rettigheder.

Knud Lavard, der i 1129 var blevet overhoved for obodritterforbundet, og hvis land betegnedes som *"regnum obotritorum"*, blev 2 år senere, i januar 1131, myrdet af sin fætter Magnus. Knud, der var søn af kong Erik Ejegod, var gift med den russiske fyrstedatter Ingeborg af Novgorod. Umiddelbart efter sin kroning som "obodritterkonge" havde Knud opført borgen Siegesburg, der har givet navn til den nuværende by, Bad Segeberg. Borgen blev efter få år ødelagt, men snart efter genopbygget, og den blev et af de centre, hvorfra slaverne, ikke mindst de nært boende wagrier, blev bekæmpet og tvangskristnet.

En af Knuds døtre, Katharina, blev gift med den obodrittiske fyrste Prislav (po. Przesław) f. omkring 1115. Prislav var søn af Niklot (d. 1160), en af de mest kendte og betydelige obodrittiske ledere. Katharina Knudsdatter var således søster til kong Valdemar den Store af Danmark.

Efter Henriks, Zventopolks og Knuds død fulgte et vendepunkt i de germanske fyrsters politik overfor slaverne, herunder en militær respons på obodritternes invasion i Segeberg-regionen i 1137. Dog var der stadig alliancer mellem de nærmeste naboer, således mellem obodritterfyrsten Niklot og greve Adolf II.

Knud Lavard efterfulgtes som obodritterleder af fyrst Niklot, der regerede 1131-1160.

Venderkorstoget i 1147:

Da pave Eugenius III udsendte en opfordring til et nyt korstog (det andet) til Palæstina, mente sakserne, at de havde tilstrækkeligt med hedninge i nærheden, som de kunne bekæmpe, nemlig slaverne mod øst, hvorfor de ikke havde nødt til at begive sig ud på det farefulde togt mod muslimerne. (Otto)

I korstoget mod slaverne deltog saksiske fyrster samt enkelte danske og polske fyrster. For deltagerne var formålet dels en kristning af de hedenske slaver, dels et ønske om kontrol over grænseregionen, dels ønske om at kolonisere dele af Germania Slavica og gøre indbyggerne skatskyldige til Frankerriget, Danmark eller Sachsen.

Ifølge kilderne varede korstoget ca. 3 måneder og over 200.000 korsfarere deltog. Krigshandlingerne – som der jo reelt var tale om – foregik især i det der nu er Mecklenburg og Vorpommern.

Korsfarerne bar et kors på deres klædning. Blandt hærførerne befandt sig Heinrich der Löwe, Albrecht der Bär, hertug Konrad von Zähringen, pfalzgreve Friedrich von Sachsen, markgreve Konrad von Meissen m.fl. Desuden to mähriske (moraviske) fyrster: Otto Svatopluk og Vratislav samt én eller to polske fyrster. Blandt de ledende kirkelige deltagere skal nævnes ærkebiskop Adalbert von Bremen, biskop Wigger von Brandenburg, biskop Werner von Münster m.fl.

Den religiøse begrundelse for korstoget blev forfattet af abbed Bernhard af Clairvaux, grundlæggeren af Cistercienserordenen. I sit brev (epistola) 457 af 1147 opfordrede han til iværksættelse af korstoget mod de ugudelige vendere. I sit brev taler Bernhard om syndsforladelse som belønning til deltagerne i korstoget. I april 1147 fulgte en næsten enslydende opfordring fra pave Eugenius III, hvor et venderkorstog blev sidestillet med det 2. korstog til Palæstina. Denne pavelige bulle bar betegnelsen "Divini dispensatione" efter de første ord i teksten – som skik var.

De danske deltagere i korstoget tilsluttede sig den hær, der blev ledet af Heinrich der Löwe.

Fra Polen deltog fyrst Mieszko III, søn af fyrst Boleslaw Krzywousty, for - efter hans eget udsagn – at forsvare de polske interesser ved Odra's udløb. (Zielinski).

I den anden halvdel af det 12. årh. begyndte østersøslavernes magt at svinde. Den danske konge, Valdemar I, måtte på trods af flere sejre indse, at han ikke kunne løse problemet med de vendiske piratangreb udelukkende med straffetogter til Venden. Han skabte derfor et forbund mellem Danmark og den saksiske fyrste, Heinrich der Löwe, hvorigennem det med fælles dansk-saksiske angreb lykkedes at bryde modstanden hos de slaviske stammer langs Østersøens bred.

Forbundet mellem Danmark og Saksen indledtes i 1158 med en invitation fra Heinrich der Löwe til kong Valdemar I (den Store) af Danmark til et venskabeligt møde. Herunder klagede Valdemar over slavernes gentagne piratangreb på de danske kyster og bad Heinrich om hjælp til at bremse disse angreb. Heinrich var netop da interesseret i ro på hjemmefronten på grund af hans snarlige deltagelse i

et felttog til Italien. Han lovede derfor at bekæmpe slaverne herunder Niklot. Fyrst Niklot var nu leder af de "østlige obodritter" mens Pribislav (en brodersøn af Henrik Godskalksøn) herskede over de "vestlige obodritter", nemlig wagriere og polabere. Den danske historiker P.F. Suhm beskrev i bind 7 af hans "Historie af Danmark" (1800) begivenhederne således, idet han givetvis støtter sig på Helmold:

"Da Rygtet havde udspreedt, at Keiseren vilde drage til Italien, og at Hertug Henrik skulde med, hvoraf dog intet blev førend i næste Aar, saa besluttede Hertugen først at afgjøre alle Ting med sine Naboer; til den Ende bad han den danske Kong Valdemar komme til sig, og har da formodentligen afgjort adskilligt med ham, om sin nye anlagde Bye Lybek, hvorom mere slden; men dette er vist, at Valdemar bad ham om at forskaffe sig Fred for Slaverne, der uden Ophør plyndrede i hans Rige, og indgik derfor at give han mere end 1000 Mark Sølv. Hertugen befoel derfor de slaviske Fyrster at komme til sig, Niclot og de flere, og forbandt dem til ved sin Befaling, og ved Eed, at holde Freden saavel med Danske, som med Saxer, indtil Hertugen kom tilbage igien. Og paa det at dette skulde være des slkrere, saa befoel han, at alle deres Søerøverskibe skulde føres til Lybek, og der overantvordes til hans Sendebud. Dog de flyede efter deres sædvanlige Opførsel, og fordi det italienske Feldttog stundede til, ikkun faa Skibe ud, som dertil vare de ældste og beholdte de tienstdygtige tilbage. Det er klart, at dette Forlig angik alene de Wagriske og Obotritiske, eller Meklenborgske Vender, thi over Leuticier og Rygier havde Hertugen intet at sige. "

Et resultat af de saksiske og danske bestræbelser var dog, at store slaviske områder med tiden blev underlagt det Tysk-Romerske Rige (afløseren af Frankerriget) eller at slaverne måtte hylde den danske konge.

I 1160 udkæmpedes voldsomme kampe ved det nuværende Warnemünde, dvs. floden Warnow's udmunding nord for Rostock, på øen Poel og ved Wismar Bugt. Danskere og saksere angreb her slaverne, herunder obodritter, warnowere og ranere. Under disse kampe blev obodritterfyrsten Nuklet (også kaldet Niklot) dræbt. (Garner s.53, Giesebrecht, bd.3, s 109-110, Saxo, Larsen)

Den danske konge Knud den 6., der var søn af Valdemar I den Store, regerede fra 1182 til 1202. I hans tid var den reelle magthaver i Danmark til en vis grad biskop Absalon. I sin udenrigspolitik lykkedes det ham at gøre sig gældende i tyske og slaviske områder nord for Elbe. Knud var gift med Gertrud, datter af Heinrich der Löwe. Den pommerske fyrst Boguslaw I planlagde et angreb på Danmark i 1184, men Knud kom ham i forkøbet og vandt den påfølgende kamp. Boguslaw blev derfor fra 1185 lensmand under den danske konge, og Knud lod sig nu kalde "de venders konge". Denne titel indgik som en del af den danske kongetitel indtil 1972.

I 1201 tog Knud magten i Lübeck, og desuden erobrede han Holsten i en krig, der varede helt fra 1194 til 1203.

I 1100-tallet kæmpede obodritterne med sakserne om herredømmet over deres land. Pribislav (polsk: Przybyslaw, død 1178), søn af den obodrittiske fyrste Niklot, var fyrste over obodritterne fra 1160 og fra 1167 saksisk lensfyrste af Mecklenburg. Da hans far døde i 1160, måtte Pribislav og hans bror Vartislav i kampen med den saksiske hertug Heinrich der Löwe opgive deres vigtigste borg, Werle.

Om Niklots død og borgen Werle skrives der i *Knytlinga Saga*, kap.119: *"Denne Sommer (1159) drog Kong Valdemar igjen til Vindland, og paa denne Reise fik han Dragen beskadiget, men Kongen seilede op i Gudagersaa, og holdt der et Slag med en vendisk Høvding, som hed Mjuklat. Dennes søn hed Fridleif; han blev fangen af de Danske paa det første Tog, og han var da hos Kongen, og var kristnet. De sloges ved Byen Urk; Kong Valdemar seirede, men Mjuklat flyede og faldt siden."* Her må Mjuklat forstås som Niklot og Urk som Werle.

Også *Suhm* skriver om Niklots død: *"Saaledes omkom Niclot for sin Fæderne Troe og Land, og med ham faldt det Vendiske Folk i det nu værende Meklenburgske, og blev efterhaanden reent udryddet, og blandet med de Tydske, saa at det nu ei mere kan igienkiendes ."*

Beliggenheden af den betydelige borg (Werle) var længe tvivlsom, men G.*Lisch* har i en artikel fra 1841 påvist, at den må have ligget i Rostock-området, men længere inde i landet, ved floden Warnow og i retning af Schwan og Bützow. *Helmold* skrev, at Werle lå ved Warnow, nær landet Kessin (*"Unum solum castrum sibi retinuit Wurle, situm iuxta flumen Warnou, prope terram Kicine"*, *Helmold* I:87:3). Det er derfor sandsynligt, at borgen har ligget mellem byerne Schwaan og Bützow i det nuværende Mecklenburg-Vorpommern. Under udgravninger er der her i Warnowdalen, tæt ved floden fundet rester af en befæstning.

I den tidlige middelalder foranstaltede de danske konger adskillige militære togter mod venderne som hævn for de vendiske angreb på og plyndringer af de danske sydvendte kyster. Disse pirattogter fra vendernes side var naturligvis ikke uden forbindelse med det pres, som slaverne var udsat for fra germanernes/saksernes side. Et andet formål fra danskernes side med deres hævntogter var at opnå kontrol med slavernes kystområder.

I 1164 iværksatte Pribislav og Vartislav et nyt oprør mod Heinrich der Löwe, denne gang støttet af den pommerske fyrste Boguslaw I.

Pribislav indtog fæstningen Mecklenburg, hvorefter mange, også kvinder og børn blev taget til fange. Fæstningerne Quetzin og Malchow overgav sig uden kamp.

Samme år foretog Henrik et modangreb, støttet af Danmark. Vartislav blev taget til fange og hængt ved Malchow (1164) Hæren sendtes nu mod Demmin og slaget fandt sted i juli måned ved Kummerow sø vest for Demmin. Slaverne led et stort tab og Pribislav måtte flygte. I 1167 blev Pribislav nødt til at anerkende Heinrich der Löwe som overherre, hvorefter han (i 1170) blev udnævnt til saksisk lensfyrste (fyrste af Mecklenburg). Hans residens blev Werle. Som vasal af hertug Henrik fik Pribislav obodritternes land tilbage, herunder Schwerin. Pribislav og Heinrich indgik et forbund, der bl.a. blev bekræftet med et giftermål mellem en søn af Pribislav og Henriks datter.

Begivenhederne i 1167 og 1170 viser, at obodritterne af deres samtidige naboer blev anset for at være en betydelig regional enhed på linie med hertugdømmer og mindre kongeriger som Saksen, Böhmen, Danmark m.fl.

"This recognition is also visible in Saxon and German acceptance of the Mecklenburgian duchy as a separate principality within the Empire after 1167, and acceptance of the descendants of prince Niklot as the princes of the Empire, while the territory inhabited by Sorbs and most of the Veleti was incorporated into Marches ruled by the German margraves." (Zaroff).

Pribislav opførte i 1171 klosteret Doberan i distriktet Kessin. I 1170'erne hjalp han danske styrker i kampe mod Rügen. Han døde 1178 i Lüneburg i forbindelse med en turnering der.

Efter år 1200

Efter Pribislavs død overtog hans søn Henrik Borwin titlen som fyrste af Mecklenburg. Han (Henrik) blev tvunget til at anerkende den danske konges overherredømme. 1218-1219 hjalp han danskerne ved erobringen af Estland og bistod også ved andre lejligheder. Selvom obodritternes rige ikke længere eksisterede fortsatte Niklots efterslægt ("Niklotide-dynastiet") som tyske fyrster i mange århundreder.

Udvalg af lokaliteter i det obodrittiske forbunds område, hvor der stadig er vidnesbyrd om den slaviske fortid, med eksempler på stednavne af slavisk oprindelse.

Af bygningsmindesmærker nævnes fortrinsvis borganlæg, da kun sådanne kan forventes bevaret, omend ofte kun i form af ruiner eller voldsteder.

Oldenburg – Starigard: Det tyske navn er en oversættelse af det slaviske (polabiske) Starigard. Det var wagrier-stammens hovedstad og fyrstesæde. Adam af Bremen nævnte byen under et germansk navn: Aldinborg i 1076 ("*Aldinborg civitas magna Sclavorum, qui Waigri dicuntur --*"). Et borganlæg opstod omkring år 700, og bestod af en ringvold, senere en forborg og en hovedborg. Volden blev omkring 800 udvidet mod øst. Af borgen ses befæstningsvolden stadig. I 1148-49 blev borgen erobret og ødelagt af danskerne under Valdemar I. Efter 1200 opførte den danske konge Valdemar II en ny borg på resterne af det slaviske anlæg. I 1227 overgik borgen til greve Adolf IV af Schauenburg og Holsten.

Runeindskrifter: Runesten er som regel sat af eller over enkeltpersoner af en vis betydning i samfundet og ofte med internationale forbindelser. Heldigvis er der i de senere år også fundet flere og flere dagligdags runeindskrifter på træ og knogler. I Starigard/Oldenburg er der fundet 8 nordiske runeindskrifter på ribben: signaturer, skriveøvelser, et brev og et ordsprog. Tilstedeværelsen af nordiske runer i en slavisk borg syd for Østersøen bekræfter nok en gang forbindelserne mellem syd og nord. (Venner & Fjender)

Lübeck – (polabisk:) Ljubice (polsk:) Lubeka: Slaverne kom til Lübeck-området i løbet af det 7. årh. Ljubice lå i grænseområdet mellem wagrierne, polaberne og obodritterne. Her lå en borg, der var residens for de obodrittiske fyrster, således den kristne fyrste, Henrik, der regerede 1105-1127. I dag ligger det slaviske Alt-Lübeck ca 6 km fra den moderne bys centrum.

Plön – Plune: I den tidlige middelalder var byen et politisk center for wagrier-stammen. I henhold til krønikeskriveren Helmold fandtes der her en helligdom for gudinden Podaga. I 1075 blev fyrst Budivoj dræbt her af det obodrittiske forbundsoverhoved Kruto. I 1139 blev fæstningen ødelagt af holsaterne, hvormed wagriernes herredømme over Plön-området var slut.

Schwerin (polsk:) Swarzyn: Navnets oprindelse er usikker. Efter nogles opfattelse stammer navnet fra polabisk (slavisk): *zvěř* eller *zvěřin* (*vildt dyr, dyrehave*). *Ifølge andre kunne det polske navn på byen "Swarzyn" forbindes med Svarog, navnet på en slavisk gud for himmel, sol og ild. Oprindelsen kunne også være oldgermansk: swaran. Endelig er der det latinske navn: Suerina, Zuerin eller Suerinum. Helmold von Bosau kaldte byen for Zuerin og Zwerin.*

Der hvor Schwerin nu ligger, har man ved udgravninger fundet spor af en germansk bosættelse fra ca. 100 e.v.t. Fra omkring 700 var Schwerin-området beboet af slaviske stammer. Byen blev grundlagt af den polabiske stamme, der indgik i obodritterforbundet. Arkæologerne har konstateret eksistensen af en slavisk befæstet bebyggelse, der stammede fra ca. 940. I 1018 måtte obodritterfyrsten Mistislav søge tilflugt i borgen Schwerin under et angreb fra veleter-stammen

(lutizer). 1160 angreb den saksiske hertug Heinrich der Löwe slaverne og sejrede over den obodrittiske fyrste Niklot. Derfor bliver 1160 anset for at være Schwerins fødselsår som tysk by.

Wismar: Stednavnets oprindelse er ikke med sikkerhed fastlagt. Der er flg. teorier: 1. de tidligere former som Wissemir (1171) kommer fra polabisk: Wyszemir (et fornavn). 2. oprindelsen er navnet på et nærliggende vandløb, der hedder Wisemaraa. Indtil slutningen af det 12.årh. var området beboet af de slaviske obodritter.

I 828 angreb den danske konge Godfred handelspladsen Reric, der lå ved bugten nord for Wismar. Han deporterede indbyggerne til området ved Hedeby (Haithabu).

Wismar nævnes under året 1147, da den danske konge Svend Grathe gik i land ved "Wizmar havn".

Hos Saxo står der dog, at Svend og Knud i fællesskab drog til Venden.

Svend Grathes vendertog var en del af det europæiske korstog mod venderne. Hans togt bragte ham ingen hæder, og især blev krigerne fra Skåne hugget ned af venderne i stort tal. Wismar blev grundlagt som tysk by i 1226.

Mecklenburg (polsk: Mecklin): Mellem Wismar og Schwerin ligger Dorf Mecklenburg. Den oprindelige borg, der blandt andet var kendt som Mikelenburg, har givet navn til både landskabet Mecklenburg og hele delstaten Mecklenburg-Vorpommern. Udgravninger fra 1967-69 har fastslået at obodritter-borgen blev opført i 600-tallet. Borgen omtales i 965 af den arabiske købmand Ibrahim Ibn Jacub som Nakons Borg. Nakon var en obodritterhersker, der gav navn til et dynasti af herskere: nakoniderne. Han regerede 955-967 og residerede fortrinsvis på Mecklenburg. Størstedelen af borgen blev afbrændt i det 12.årh.af obodritterfyrsten Niklot under forsvaret mod Heinrich der Löwe. Den nuværende bebyggelse, Dorf Mecklenburg, er opstået omkring resterne af forborgen og ringvolden. Et mindesmærke med påskriften "Burg Mecklenburg" er rejst på resterne af borgen.

Lenzen: Tidligere navneform: Lonzini (polsk: Łączyn). - Lenzen, der ligger syd for Schwerin, lå i linoner-stammens (glinianie) bosættelsesområde. De havde her, nær floden Eldes udløb i Elbe, i det 10.årh. bygget en borg, der beherskede et vigtigt overfartssted over Elbe. Stedet nævnes i kilderne fra 808 til det 12.årh. Deres sydlige naboer var warnowerne (warnowie). En betydelig fæstning i linonernes land udover Lenzen var Putlitz (Pothlustim). Linonerne blev besejret og næsten knust i 1136 af markgreve Albert I af Brandenburg.

Havelberg: Navnet kommer af slavisk: Hobolin eller Hawolin.

Borgen af dette navn var bygget af stammen hevellerne. Disse havde i 700-tallet bosat sig ved floden Havel. Man mener, at folket rådede over hele 8 befæstede borge på deres område. Hevellerne var fra ca. 1100 skatskyldige til obodritterfyrsterne. Allerede 1127 frigjorde de sig dog fra obodritterne.

Adam af Bremen nævner at der blandt andre slaviske folk, der bor mellem Elbe og Odra, også er hevellerne (heveldi), der er bosat nær floden Havel: "*Sunt et alii Sclavorum populi, qui inter Albiam et Oddaram degunt, sicut Heveldi, qui iuxta Habolam fluvium sunt* - .". (Adam, 2,21).

I dag ligger voldstedet ca 5 km øst for byens centrum.

Ratzeburg: Denne by, der i dag ligger i Schleswig-Holstein, blev grundlagt af polaber-stammen som en borg i det 11. årh. Borgen nævnes første gang i 1062. Adam von Bremen nævner det slaviske Ratzeburg i bog 2, kap.21: "*Item versus nos Polabingi, quorum civitas Razispurg*". Det slaviske navn var Racibórz eller Raciaż, sandsynligvis afledt af navnet på den obodrittiske fyrste Racibor. Sakserne beherskede byen fra 1140. Fra 1296 hørte byen til fyrstendømmet Sachsen-Lauenburg.

Zarrentin am Schaalsee ligger i delstaten Mecklenburg-Vorpommern. I det 11. årh. lå der her en slavisk bebyggelse med det polabiske navn Carnotin, der betyder: Carnoty's by, også skrevet som Zarnethin. Efter undertvingelsen af slaverne kom Zarrentin under grev Heinrich von Badewides overherredømme.

Dassow: Den ganske lille by Dassow ligger i Mecklenburg-Vorpommern. Navnet kommer fra polabisk. Stedet er omtalt i det 12. årh. med formen Darrsowe m.fl. Der var her en slavisk borg, på hvis sted der i midten af det 12. årh. blev bygget en tysk borg.

Gadebusch: Navnet på den lille by Gadebusch er af polabisk oprindelse. I 1154 forekom det i formen Godebuz, et navn der er afledt af fornavnet: Chotěbud.

Allerede i 700-tallet fandtes her en obodrittisk ringborg. Omkring 1100 tilhørte Godebuz polaber-stammen. I 1142 fik grev Heinrich von Badewide polabernes land i len af Heinrich der Löwe. Landet blev herefter kaldt grevskabet Ratzeburg. Den slaviske befolknings kulturelle, økonomiske og religiøse traditioner ændredes dog kun lidt af den grund. Under det senere slaverkorstog blev borgen i Godebuz dog ødelagt. Mellem 1200 og 1204 var borgen besat af danskerne. Fra 1204 var området ejet af greven af Ratzeburg.

Gallin: Den lille by ligger i Mecklenburg-Vorpommern. Den blev først omtalt i 1230 som Galin. Navnet er af slavisk oprindelse.

Warlitz: Navnet på byen, der ligger i Mecklenburg-Vorpommern, er af slavisk oprindelse og er kendt siden 1230.

Brüsewitz er en kommune i Mecklenburg-Vorpommern. Navnet er af polabisk oprindelse og kan oprindeligt have heddet Brezavici eller Brysavici efter ordet for en birk. Efter historikeres mening er det højst sandsynligt, at området i den slaviske tid har været bevokset med birkeskove. Stednavnet kendes fra 1220, hvor grev Gunzelin af Schwerin forærede sin hustru Oda en landsby ved navn Bruseuizdhorp som arveeje. Ved samme lejlighed blev der sørget for at landsbyens slaviske indbyggere (formentlig obodrittere eller polabere) blev omfattet af tysk lov.

Klütz: Man antager at navnet kommer af polabisk: kl'uč. Navnet optræder i en kilde fra 1188.

Uelzen: Byen ligger i dag i Niedersachsen. Det område, hvor byen nu ligger, var fra det 7. årh. beboet af den vestslaviske stamme drevanerne.

Werben: ligger umiddelbart syd for Elbe, omtrent over for Havelberg. Werben ligger i dag i Sachsen-Anhalt. Navnet går tilbage til en slavisk landsby der kaldes Viribeni eller Virbeni i latinske kilder.

Ifølge Thietmar, (6.bog, 21) har Heinrich II, konge af Østfranken, flere gange forhandlet med slaverne i Wiribeni ved Elbe om sit riges behov, og han satte sin vilje igennem med stærk hånd, uanset om slaverne ville det eller ej:

„In häufigen Zusammenkünften mit den Slaven zu Wiribeni [Werben] an der Elbe verhandelte er über die Bedürfnisse seines Reiches, und setzte, die Slaven mochten wollen oder nicht, seinen Willen mit kräftiger Hand durch“.

Det formodes at disse forhandlinger har fundet sted omkring 1005-1006.

Pritzlawa: Den slaviske borg af dette navn, der omtales i kilderne, må have ligget tæt på Werben. Det antages, at den har ligget ved landsbyen Quitzöbel nord for Elbe, hvor der blev udkæmpet et slag i 1056, i hvilket de angrebne vendere vandt, og den saksiske markgreve Wilhelm og hele hans rytteri omkom, idet de druknede i floden Havel. (Rothenburg, s.25)

Hitzacker: Den slaviske borg i Hitzacker menes at have været den vigtigste borg i Wendland. Byen ligger på floden Elbe's vestbred sydøst for Lüneburg. Drevanerne byggede i det 8. årh. en ringborg, hvor den gamle by nu ligger. Ved borgens fod opstod en håndværkerby. Borgen var formentlig under slavisk kontrol indtil det 12. årh. (Bastet)

Belau: På den østlige bred af Belauer See, øst for Neumünster i Slesvig-Holsten findes resterne af en slavisk vold, hvor det må antages, at der har ligget en mindre borg fra omkring 800. Navnet, der er af slavisk oprindelse, kendes fra en omtale i 1264 i formen Belowe.

Bosau: På østbredden af Grosser Plöner See, syd for Plön i Slesvig-Holsten, ligger et voldsted antagelig fra midten af det 8.årh. Den slaviske borg, der har ligget her, antages at have været en tilflugtsborg for den omkringboende befolkning.

Forfatteren til Chronica Slavorum, Helmold, også kaldet Helmold von Bosau, boede fra 1156 til sin død i 1177 i denne by.

Eutin: I Grosser Eutiner See (øst for Plön i Holstein) ligger en ø, der kaldes Fasaneninsel. Stedet var beboet af obodrittere siden det 7.-8.årh. og de byggede en borg på øen. Borgen var forbundet med fastlandet via en bro på ca. 200 meters længde. Stedet bar navnet Utin, som sprogforskere mener er afledt af det slaviske egennavn Uta. I 1138-39 blev området erobret af holsaterne (en saksisk delstamme i Nordalbingen) og borgen blev ødelagt. (Rönnpag). I forbindelse med den germanske fremtrængen mod øst bosatte mange hollændere sig i Eutin i det 12.årh.

Fresenburg/Bad Oldesloe: Den slaviske ringvold ved Fresenburg (fra 700-tallet) på nordsiden af Trave-floden og lige overfor byen Bad Oldesloe er beliggende på en morænebakke med en højde på ca 13 m over flodens vandspejl. Ringvolden er stadig omkring 4 m høj. I 1226 omtales stedet under navnet Vresenberghe. Fresenburg nævnes i 1263 som et adeligt gods.

Klempau: Mellem Lübeck og Ratzeburg, lige nordøst for landsbyen Klempau findes et gammelslavisk borganlæg, der i dag knap nok er synligt. Men ved udgravninger har man kunnet fastslå, at der har været tale om en mindre hovedborg og en noget større forborg. Borgen må dog være opgivet og forladt engang i det 9.årh. (Slawische Burganlagen)

Süsel: Dette voldsted ligger på Süsel-søens nordlige bred, nord for Lübeck. Den oprindelige borg fra 9.-10.årh. har haft både en hovedborg og en forborg. Borgens befæstning var antagelig ca 8 m.høj. Voldstedet kaldes nu Süseler Schanze. Fra 1142 blev området befolket af frisiske bønder. Disse nybyggere blev i 1147 angrebet af slaverne, men friserne vandt. (Helmold, I,64: „- *venerunt ad pagum Susle, vastaturi Fresonum coloniam* -”). („*kamen sie zuletzt in den Bezirk Süsel, um die dortige Friesensiedlung zu verheeren*”).

Feldhusen: Ved landsbyen Feldhusen på østsiden af Trave's udmunding, overfor Travemünde, har der ligget en slavisk ringborg på et sted, der i dag er bevokset med skov. Lige syd for voldstedet er der fundet rester af en forborg. Borgen stammer formentlig fra det 10.-12.årh. Nu ses først og fremmest et cirkelrundt

voldsted. Volden kaldes nu Harkenwall, og den ligger på det såkaldte Schlossberg i nærheden af søen Deipse, der gennemstrømmes af vandløbet Harkenbäk.

Doberan: Doberan, tidligere Dobran, i dag Bad Doberan, ligger vest for Rostock. Klosteret i Doberan blev grundlagt omkring 1167 af den obodrittske hersker Pribislav. Navnet er af polabisk oprindelse (formentlig et personnavn) og betyder "god".

Pribislav, søn af Niklot, var blevet døbt 3 år tidligere, og var blevet indsat som hertug af Mecklenburg af Heinrich der Löwe, efter at han havde fået tildelt den østlige del af obodritterriket som len. For at sikre freden blandt slaverne fik Pribislav's søn Heinrich en datter af Heinrich der Löwe ved navn Mechtild til ægte.

Bad Doberan blev i 1177 omtalt som: Doberan og Villa Slavica Doberan. (Concilia Germaniæ, 10, s.711)

I Doberans klosterkirke er der et gravmæle med en fremstilling af den afdøde, nemlig dronning Margrethe Sprænghest af Danmark, der levede ca 1230-1283. Hun var datter af hertug Sambor af Pommerellen. Hun var også kendt som Margrethe Sambiria. Hun blev gift med kong Christoffer I og blev mor til Erik, der senere blev konge under navnet Erik Klipping. Hendes vendiske familie havde tilknytning til Doberan.

Dobin: Borgen Dobin lå ved nordøstbredden af Schweriner See. Den blev grundlagt kort før 1147 af obodritterfyrsten Niklot. Han byggede en stærk fæstning her. Borgen blev belejret i 1147 af saksere og danskere i et stort anlagt angreb på slaverne, der også ramte borgen Demmin, som svar på Niklot's invasion i wagriernes land. Der kom ikke noget egentligt resultat af belejringen, idet obodritterne lovede at lade sig døbe og frigive nogle danske krigsfanger. Siden brød slaverne dog deres løfte om at skifte religion, og kun gamle mænd blandt krigsfangerne blev frigivet. (Helmold, I, 65: „De obsidione Dimin”). Helmold kalder stederne for hhv. Dubin og Dimin.

„**Blocksberg**”: Ca 2 km nordvest for landsbyen Goldenbow, sydøst for Schwerin, ved vandløbet Teufelsbach har man fundet resterne af en slavisk borg ved det såkaldte „Blocksberg”. Området hørte under stammen warnowerne, der indgik i obodritterforbundet. (Slawische Burganlagen)

Quetzin: I Plauer See, sydøst for Schwerin, lige ud for landsbyen Quetzin, ligger en ganske lille ø, nu kaldet Kohlinsel. Øen har siden det 9.årh. været genstand for slavisk bebyggelse. Fra slutningen af det 10.årh. fandtes her en slavisk borg – formentlig opført af bethenzerne (bytyńcy på polsk), en lille stamme, der senere blev en del af warnowerne. Omkring midten af det 12.årh. menes den seneste borgbygning på øen at være ødelagt. Navnet Quetzin er af slavisk oprindelse, muligvis „chitza”. (Bleile)

Gross Raden: Der lå her en vestslavisk borg fra det 9. årh. på en halvø i Binnensee nordøst for den lille by Sternberg (nordøst for Schwerin). Området tilhørte warnowerne, der var tilknyttet obodritterne. Borgen var et meget omfattende byggeri, som i meget stor udstrækning nu er rekonstrueret og udgør et frilandsmuseum. (Archäologisches Freilichtmuseum)

Sternberg: Byen ligger nordøst for Schwerin og sydøst for Wismar – og ganske kort fra borgen ved Gross Raden. Første led af navnet menes at stamme fra gammelslavisk. Nord for byen har der ligget en slavisk borg, nu kendt som voldstedet Sternberger Burg. Stedet ligger umiddelbart vest for floden Warnow. Også navnet på floden har slavisk oprindelse.

Dannenberg: Byen ligger sydøst for Lüneburg, på Elbe's vestlige bred. Via udgravninger har man fundet spor af slavernes tilstedeværelse tilbage til det 7. årh., og spor af permanent slavisk bebyggelse siden det 9. årh. Den slaviske borg ved Dannenberg er formentlig blevet anlagt i det 9. årh. og bestod i begyndelsen kun af en ringvold, et brystværn af træ og en voldgrav. Borgen blev ødelagt flere gange. Også spor fra det 11. og 12. årh. viser en fortsat udnyttelse af borgen. Omkring 1200 blev en nybygget borg forøget med en centraltårn, kaldet Waldemarturm, opkaldt efter den danske konge, Valdemar II, der blev holdt fanget her i 1223-1224. Den nye borg var opført under Heinrich I, greve af Dannenberg. Det oprindelige polabiske navn for borgen var Weidars eller Woikam. (Bastet, Beiträge)

Drevanerne og Wendland

Drewanerne var en vestslavisk stamme og den stamme, der bosatte sig længst mod vest. De boede vest for Elbe, mellem Lüneburg og Uelzen, en region, der i dag svarer nogenlunde til landskredsen Lüchow-Dannenberg i Niedersachsen. Det var ikke udelukkende slavere, der var bosat her. Også en del germanere boede på samme tid i dette område.

Denne region kaldes nu Wendland, dvs. vndernes land. Nogle anfører den omtrentlige vestgrænse for Wendland som Drawehn, et højdedrag der strækker sig mellem Lüneburg og Uelzen. Den slaviske bosættelse i Wendland fandt sted fra det 8. årh. til midten af det 12. årh. Disse slavere – eller vendere – bevarede i flere følgende århundreder deres religion og skikke. Først omkring år 1700 kunne man sige at germaniseringen og overgangen til kristendommen var fuldt gennemført. (Schwebe).

Den lille by Clenze er det sted i Wendland, der tidligst er nævnt i kilderne. Kort tid efter 956 fik stiftet Kemnade ved Weser tildelt en landsby ved navn „claniki in drevani” (dvs navnet på stedet og folkestammen). (Ev. Kirchengemeinden, -

Monumenta Germaniae historica.) Det polabiske navn for Clenze var *Klȑcka* (stavet Cloontzka i ældre tyske tekster) eller Klanec).

Drevanerne tilhørte det obodrittiske stammeforbund. I hvert fald var de tættere knyttet til dette forbund end til andre.

Obodriternes forbund var bl.a. sammenholdt af et fælles sprog: det polabiske. Indtil for ganske nylig kunne enkelte indbyggere i Wendland stadig huske enkelte ord på polabisk.

Ifølge de arkæologiske undersøgelser er de første slaviske bopladser i Wendland opstået i midten af det 8. årh. - ved Meetschow (i dag øst for Gorleben).

Bebyggelsen var i begyndelsen ikke befæstet, men omkring 800 blev den omgivet af en vold. (Schneeweiß).

Den frankiske hersker Karl den Store lod i 808 bygge en fæstning ved Höhbeck på floden Elbe's vestre bred, sydøst for Lüneburg, dvs i Wendland. Fæstningen kendes fra *Annales Fuldenses* (År 810: „*castellum vocabulo Hohbuochi Albiae flumini adpositum*”). Formålet var bl.a. at standse venderne, men det lykkedes ikke. Denne „Karlsschanze” blev ødelagt af venderne i 810.

Borge opført af venderne er i Wendland påvist i: Meetschow, Hitzacker (Weinberg), Dannenberg, Lüchow, Oerenburg, Elbholz, Höhbeck og i Clenze.

Den slaviske borg i Hitzacker regnes for den betydeligste i dette område. Borgen blev i det 12. årh. overtaget af Heinrich der Löwe.

Af et kort over slaviske stammer i en bog af Joachim Hermann (udg.): *Die Slawen in Deutschland*, fremgår det, at bosættelsesområdet for drevanerne på den vestlige side af Elbe maksimalt har strakt sig fra Lüneburg og næsten helt ned til Magdeburg. I vestlig retning er der eksempler på bosættelser næsten helt til Celle.

Wendland var en slags bufferzone mellem germanere og slaver og måske i højere grad en gennemgangszone end et bosættelsesområde.

Man har beregnet at ca to trediedele af alle stednavne i Wendland er af slavisk oprindelse.

Man kan sige, at germaniseringen af slaverne indledtes med venderkorstoget i 1147. Dette korstog blev planlagt og udført ved siden af det 2. korstog til Jerusalem 1145-1149. Dette ”egentlige” korstog, der reelt var en krig mod muslimerne, blev i øvrigt en fiasko.

Når man med venderkorstoget kastede sig over slaverne mellem Odra og Elbe, var det officielle formål selvfølgelig at gennemtvinge kristningen af de hedenske vendere. Det uofficielle formål var at undertvinge befolkningen og helst overtage landet ved at bosætte germanere i de slaviske landsbyer. Det var således en

begyndelse på den germanske "Drang nach Osten". Der hvor en tvangskristning af slaverne fandt sted, havde den dog ikke i denne omgang en længerevarende effekt.

For Wendland var der den sideeffekt af korstoget, at der samtidig med – eller i hvert fald få år efter – fordrivelsen af slaverne fra nogle områder skete en forøgelse af den slaviske befolkning i det nuværende Wendland vest for Elbe, tilsyneladende uden at nogen hindrede det. Måske var Wendland som område ikke så attraktivt.

På denne tid opstod i Wendland traditionen med at bygge såkaldte "Rundlingsdörfer", dvs landsbyer anlagt i hesteskoform med få - sommetider helt ned 4-5 - gårde. Der findes stadig spor af over 100 af denne type landsbyer. Eksisterende bygninger af denne type er dog bygget senere – i 1700-tallet.

Sameksistens mellem germanere og slaver:

Mellem 600-tallet og 900-tallet og også senere var den sydlige del af det nuværende Niedersachsen såvel som det nuværende Sachsen-Anhalt politisk og etnisk todelt. I områderne øst for Elbe og Saale boede slaviske stammer og vest for de to floder var de germanske saksere bosat. Grænsen gik således **stort set** langs Elbe og Saale, der også adskilte to kulturområder. Men de to floder udgjorde **ikke en absolut linie**. Herom skrives i " Das Zusammenleben von Germanen und Slawen":

„Die Grenze zwischen den germanischen und slawischen Territorien kann zwischen dem 6. und 9. Jahrhundert nicht als scharfe Linie angesehen werden. Slawische Siedlungen lagen beiderseits von Saale und Elbe in Mischung mit germanischen Dörfern, auch ist das Nebeneinanderleben von Germanen und Slawen in einem Dorf belegbar. „Die Grenzorganisation des Elbe/Saale-Raumes bleibt allerdings im Dunkeln. Sicher ist, dass es im Laufe der Jahrhunderte seit der Besiedlung immer wieder kriegerische Auseinandersetzungen zwischen Germanen (Thüringern, Sachsen, Franken) und den slawischen Stämmen gegeben hat, die von beiden Seiten ausgingen. Es hat, zumindest zeitweise, Tributabhängigkeit der Slawen von den Franken gegeben. Trotz oder durch die kriegerischen Auseinandersetzungen konnten die slawischen Stämme ihre Stellung konsolidieren und ihre gesellschaftliche wie politische Ordnung weiterentwickeln.“

Warnowerne

Warnowerne (tysk: Warnen) var oprindeligt navnet på en germansk stamme, hvis område efter germanernes delvise migration mod syd blev overtaget af en slavisk stamme. De tilbageværende germanere blev integreret i den slaviske befolkning og antog deres sprog. *Warnowerne* hørte til obodritterforbundet. Deres land kaldtes Warnabi og lå omkring floden Warnow i Mecklenburg. I Gross Raden har man ved

arkæologiske udgravninger fundet et af stammens kulturelle centre fra det 9. og 10. årh. Senere var borgen Werle ved Warnow nok deres hovedborg. Fundene viser også, at stammen har drevet handel med fjernt liggende områder. Warnowerne var en relativt lille stamme, der kun havde mindre betydning i det slaviske område. Som den første blandt krønikeskriverne nævner Adam af Bremen warnowerne med navnet „warnabi”. Et landskab med navnet „Warnowe” omtales i 1171 og 1186. Omtalen hos Adam findes tidligst i bog 2, kap.21: „*Item versus nos Polabingi, quorum civitas Razispurg. Ultra illos sunt Lingones et Warnabi*” (dvs. ”udover disse er der linonere og warnowere”).

Wagriere

Wagrien er et landskab i det østlige Holsten mellem Kielerfjord og Lübeck Bugt. I Tyskland kaldes dette område stadig Wagrien. Det polske navn er Wagria.

Sydgrænsen gik omtrent langs floden Schwentine forbi Plöner See og til floden Trave. Dette område var hjemstedet for wagriernes stamme, hvis hovedborg og kultsted var Starigard (Oldenburg), oprindeligt en handelsplads. Denne stamme befolkede formentlig området i løbet af det 7. årh., men vi ved det ikke med sikkerhed. I det 9. årh. finder vi dem i det østlige Holsten. Beretninger fra det 9. og 10. årh. tyder dog ikke på, at de er ankommet for nylig, ligesom der ikke er fundet spor af en tidligere germansk befolkning. Mod nordvest – i retning af Danmark - nåede en spredt bebyggelse af slaverne op til omkring Rendsburg og dermed til Ejder, grænsen til Slesvig, altså noget syd for Hedeby (Haithabu). Ejder var også i den tid almindeligt anerkendt som Danmarks grænse, se bl.a. Steenstrup: Danmarks sydgrænse, afsnit 1:2. - Jfr. Adam af Bremen : ”Fra vore Nordalbingere er dette Danmark adskilt ved Eider-Floden”.

Den mere faste beboelse nærmest Danmark var øen Femern. Wagrierne tilhørte obodritternes stammeforbund.

Ved Elbe's nedre løb havde saksere bevæget sig over Elbe og rådede nu over den midterste og den vestlige del af Holsten, de såkaldte nordalbingere (dem der bor nord for Elbe). Den vestligste del af deres område var Ditmarsken. Navnet transalbingere bruges også om dette folk.

Den grænse som Karl den Store anlagde og befæstede som værn mod slaverne – og de nærmeste var wagrierne, polaberne og obodritterne – kaldtes ”limes Saxoniae”. Der har været tvivl om dette udtryk, der blandt mange andre steder ses hos Adam af Bremen (II.15b: ”Invenimus quoque litem Saxoniae, quae trans Albiam est”) og som der er blevet tolket som en saksisk grænsemærke mod slaverne, men ifølge en nyere opfattelse er der snarere tale om en bevogtet grænselinie (Steenstrup, Johannes: Danmarks Sydgrænse, kap.5). Limes Saxoniae

gik fra Elbe ved Lauenburg mod nord langs Delvenau og videre via Hornbek og Bornhøved til Kielerfjord, det sidste stykke langs floden Schwentine, og denne grænse adskilte nordalbingerne fra de slaviske wagrier og polabere.

Fra midten af 1100-tallet blev Wagrien besat og underlagt de holstenske grever, og landet blev befolket af saksere. De nordlige dele bevarede dog deres identitet og sprog lang tid endnu.

De østfrankiske konger, Henrik I og hans søn Otto I førte i 900-tallet flere krige mod slaverne, helt frem til Odra med det formål at gøre stammerne afhængige af og skatskyldige til Sachsen.

Otto II, søn af Otto I, måtte i 982 opleve et stort nederlag i Calabrien i en krig mod grækere og saracener. Dette nederlag gav tilskyndelse til angreb og oprørsforsøg fra Østfrankens naboer. Danerne erobrede en fæstning, som Otto netop havde bygget, og obodritterfyrsten Mistiwoj faldt ind i Holsten og afbrændte Hamburg. Andre slaviske stammer ødelagde Brandenburg og Havelberg. Efterhånden frigjorde alle slaviske folk sig fra kejser Otto's herredømme og de frasagde sig også den påtvungne kristne religion og vendte tilbage til hedenskabet. Alt dette skete især, fordi de frankiske herskere var for optaget af at erobre land i Sydeuropa.

I 990 var der påny kampe mellem wagriere og obodrittere på den ene side og Det Tysk-Romerske Rige – som Østfranken nu hed – på den anden side.

Da Lothair II, kejser over Det Tysk-Romerske Rige, døde i 1137 opstod der stridigheder om magten i hertugdømmet Sachsen, og de slaviske stammer udnyttede denne uro. Pribizlav, fyrste af Wagrien og Polabien (de "vestlige obodritter") med sæde i Lübeck, overfaldt i 1138 saksernes borg i Segeberg. Her ødelagde hans hær både kirke og kloster, de omkringliggende landsbyer samt forborgen, men ikke hovedborgen. Mange mennesker, både gejstlige og andre blev dræbt eller taget til fange. (Giesebrecht).

Løvrigt var wagrierne frygtede som sørøvere i den vestlige del af Østersøen.

Få år senere fik grev Adolf II (ca 1110 til 1164) ved et forlig overladt herredømmet over Wagrien og Segeberg af Heinrich der Löwe. Adolf opfordrede til en tilflytning af tyske nybyggere til Wagrien. Den hidtidige fyrste over Wagrien og Polabien, Pribizlav, levede stadig i Wagrien. Han havde fået tildelt et ganske lille stykke af denne landsdel inklusive byen Aldenburg (Oldenburg). (Giesebrecht).

Stednavnet Vindeby, en landsby vest for Egernførde i det tidligere danske Slesvig, menes i lighed med flere andre stednavne i det sydlige Danmark, der begynder med "Vinde-", at gå tilbage til folkenavnet "vendere" og hvad angår Vindeby i

Slesvig må der være tænkt på wagrierne som den nærmest boende stamme. Det bemærkes, at den oldnordiske form for "vender" var "vindr" eller "vinör". (ODS)

Umiddelbart sydvest for Øster Løgum i Sønderjylland kan man stadig se resterne af en vold, et forsvarsværk fra jernalderen kaldet "Æ vold" eller "Vendersvold", der har strakt sig over ca. 2 km. Voldens opståen dateres til ca. 279 AD. Man mener, at det kan være en af anglernes forsvarsværker, måske den nordligste. Det ses, at volden er bygget til forsvar mod et angreb fra nord. Vedrørende den anden betegnelse for anlægget, er det meget sandsynligt, at volden 300-400 år senere er blevet brugt til at forsvare danerne mod de fremtrængende slaviske stammer ("vendere") og den nærmeste boende stamme var wagrierne. (Fra England.1)

Stednavnet Pries i Sydslevig, nord for Kiel, er ifølge Kristian Hald af slavisk oprindelse og repræsenterer den nordligste udløber af den slaviske bosættelse i dette område. Stednavnet Gettorf, vest for Pries, er - mener Hald - af dansk oprindelse. I så fald har afstanden mellem dansk og slavisk (wagrisk) bosættelse på dette sted og på et vist tidspunkt kun været 15 km.

Med tiden blev wagriernes efterkommere integreret i den tyske befolkning og antog deres sprog.

Fehmarn (Femern):

Efter istiden var Femern landfast med Nordtyskland, først fra omkring 4300 år siden blev øen adskilt fra kontinentet.

Nordkysten af denne ø ligger i en afstand af kun ca. 20 km fra den danske ø Lolland. Der skal her ifølge kilderne have været en slavisk borg, men alle spor er nu forsvundet. Øen har været nævnt under forskellige navne: Vemere, Fembre, Imbria, Ymbria, Ymbrie samt polsk: Wębrza. Efter den slaviske tid og den påfølgende tyske erobring hørte Femern mellem 1713 og 1864 under Danmark.

Øen beboedes i tidlig tid af vendere, ligesom den nærliggende del af Holsten (Wagrien) og var i middelalderen ofte omstridt mellem de danske konger og de holstenske grever. De slaviske beboere var af den wagriske stamme. Øens navn har også slavisk baggrund.

Adam af Bremen skriver i sin Kirkehistorie om øerne Femern og Rügen og slaverne (herunder wagrierne): "Af de Øer, der ligge Slaverne nærmest, ere efter Forlydende følgende tre de mærkeligste. Først Femern; den har sit Leie lige overfor Wagerne og kan (hvad der ogsaa gjælder om Laaland) sees fra Oldenborg. Den anden er leiret lige overfor Wilzerne og beboes af Raner eller Runer, et tappert

slavisk Folkefærd”. (Oversat af P.W.Christensen efter: Adam von Bremen, bog IV (“Illae autem insulae, quae Sclavis adiacent, insigniores accepimus esse tres. Quarum prima Fembre vocatur. Haec opposita est Wagris, ita ut videri possit ab Aldinburg, sicut ilia, quae Laland dicitur.”).

Om slavernes tilstedeværelse på øen vidner et antal slaviske stednavne (Haefs).

Efter at øens slaviske befolkning var blevet kristnet i løbet af det 12. årh. opførte den danske konge, Valdemar II, i 1210 den stærke borg Glambeck på Femerns sydkyst. Glambeck, der var bygget som en vandborg, blev sæde for øens danske lensmand. Borgen har den spinkle tilknytning til vestslavernes historie, at der her i 1248 fandt et bryllup sted mellem Valdemar II's søn, Christoffer (den senere konge Christoffer I), og den pommerske hertugdatter Margarete Sambiria (senere kendt som Margrethe Sprænghest). Margrethes oprindelige navn var Swinislawa og hendes far var fyrst Sambor II af Pommerellen. Hans farfar var hertug Sobieslaw I af Pommerellen (Pomorze Gdańskie). Margrethe var efter sin mands død i 1259 formynder for sin søn, Erik V (Klipping), dvs. hun var reelt regent. Glambeck blev ødelagt under trediveårskrigen. Borgen er nu en ruin, hvoraf kun de nederste dele af ringmuren, hovedtårnet og en bygning står tilbage.

Polabere

Polaberne beboede et område syd for wagrierne og sydvest for obodritterne. Stammen har givet navn til det sprog der – måske med mindre variationer - taltes af slaverne vest for Odra og nord for de sorbisk-talende stammer. Det gælder også for Wendland, hvis slaviske indbyggere boede vest for Elbe, og hvor der blev talt slavisk indtil første halvdel af det 18. årh. Det polabiske sprog ændrede sig dog en del fra tidlig middelalder til nyere tid, En vis påvirkning fra tysk fandt også sted.

Efter at germanske stammer i folkevandringstiden drog sydpå i stort tal blev landet mellem Odra og Elbe overtaget af slaviske stammer. Det land som polaberne bosatte sig i blev siden kendt som Lauenburg. I løbet af det 12. årh. blev polaberne trængt af sakserne og måtte til sidst anerkende de saksiske hertuger som deres overherrer. Grev Bernhard af Askanien byggede borgen Lauenburg, men måtte fra 1202-1227 anerkende den danske konge som sin overherre. Lauenburg har i tidens løb hørt under Hannover, Frankrig, Danmark og Preussen.

Linonere

Andre betegnelser for denne stamme er: linonen (ty.), glinjany (øvresorb.), glinianie, linianie (po.), glinjane (rus.), linoni (ital.), linones (lat.).

Stammen nævnes i flere middelalderlige kilder. Efter at Karl den Store havde forflyttet over 10.000 nordalbingere, både mænd, kvinder og børn til andre egne af Frankerriget og overladt deres land til obodritterne, lod han i 808 bygge 2 fæstninger ved Elbe, noget sydligere end Holsten "idet Fæstningerne skulle tæmme de slaviske Linoner og Smeldinger" (*Steenstrup:Danmarks*).

Stammen omtales i *Annales Fuldenses* som "linones".

Linonerne var siden 600-tallet bosat mod sydøst i forhold til obodritterne, formentlig i den nordvestlige del af det nuværende Land Brandenburg. Stammen omtales i saksiske kilder fra 800-tallet. Hovedbyen var Lenzen, dengang kaldet Lunzini. Borgen her omtales i 929, da den blev erobret af en hær under greve Thietmars ledelse. Efter 983 var byen igen under kontrol af slaverne.

Obodritternes fyrste Godskalk grundlagde her i det 11. årh. det første kloster øst for Elbe. I 1066 blev han myrdet i Lenzen.

I 1136 blev linonernes stamme besejret af grev Albrecht I af Brandenburg. Stammens land blev siden betegnet som landskabet Prignitz (slavisk navneform formentlig: Pregynica).

Generelt om Germania Slavica, herunder obodritternes rige

Borge:

Hele det slaviske område vest for Odra havde, da dets udstrækning var størst, ca. 700 slaviske borge af forskellige typer. Der var betydelige adelsborge som Mecklenburg, Brenna (Brandenburg, slavisk: *Branibór*), Lenzen, Meissen (sorbisk: *Mišno*), Starigard (Oldenburg) øst for Elbe og Hitzacker vest for Elbe. Hertil kom Rethra (Redarer-stammens magtcenter, der er kendt fra kilderne som Rethre eller Rheda, men hvis præcise lokalisering er usikker), Gross Raden (nordøst for Schwerin, nær Sternberg, ved Binnensee, der eksisterede mellem ca. 900 og ca. 1000 og tilhørte stammen warnowerne) og Arkona på Rügen samt talrige tilflugtsborge som Oerenburg (i dag Woltersdorf), Höhbeck (på sydsiden af Elbe, overfor Lenzen), Clenze og Elbholz (nordøst for Gartow i Niedersachsen). Denne sidste borg synes ifølge arkæologiske undersøgelser at være brændt i begyndelsen af det 10. årh. og siden forladt. Den har formentlig kun været benyttet i et kort tidsrum nemlig fra slutningen af det 9. årh. (*Schneeweiss*).

De mere betydelige borge var befæstet med en ringvold, sikret med omløbende vægtergang eller et brystværn. I Oldenburg (Holsten) er en fyrstehal fra

begyndelsen af det 9. årh blevet genskabt nær det lokale Voldmuseum. (Se også: Hermann:Die Slawen).

Slaver/trælle:

Et mørkt punkt i historien om Germania Slavica såvel som det øvrige Europas historie på den tid er slavehandelen. I det hele taget var det en ret voldelig tid og sejrherreerne i en krig tog ofte fanger, som de lod sælge som slaver. Det gik både ud over voksne og børn, både slaver, frankere, saksere, danere og andre.

Så sent som i 1160'erne var der et stort antal danske fanger til salg på markedsdagene i Mikelenburg (Mecklenburg), hvor de blev solgt som slaver, hvis de modsvarede købernes forventninger: " - *-quod Mikelenburg die fori de captivitate Danorum septingente numerate sint anime, omnes venales, si suffecissent emptores.*" (Helmold, 2., 13).

Det viser, at fanger, både af slavisk og anden oprindelse, blev brugt som trælle og arbejdere og var en del af en ufri samfundsklasse.

Den opfattelse, at slavernes navn skyldes, at særligt slaver blev taget som slaver i betydningen trælle, har formentlig ikke nogen påviselig historisk baggrund – medmindre man udelukkende ser sagen fra en tysk-germansk synsvinkel.

Statsoverhoveder:

Overhovedet for en vestslavisk stamme eller et stammeforbund kaldtes på tysk gerne "Knees" eller "Fürst". Overhovedet for et større stammeforbund kaldtes enten "Knees", "Gesamtherrscher" ("Samtherrscher"), Fürst eller Grossfürst. Ordet "knees" svarer til polsk "kniaż", fra oldbulgarsk „Кнѣзь” og oldrussisk "князь", hvilket bl.a. betyder stammehøvding.

Gesamtherrscher brugtes om en fyrste (knees), som et antal af andre fyrster anerkendte som deres overherre og leder.

En sådan Gesamtherrscher eller Grossfürst stod derfor bl.a. for udenrigspolitikken indenfor et stammeforbund, og han var samtalepartner, når repræsentanter for andre riger (Franken, Sachsen, Danmark) ville kontakte forbundet. Ligeledes stod han for organiseringen af en fælles hærstyrke i tilfælde af krig.

Et eksempel på brugen af „knees” i tyske tekster er hos Buchholtz: s.290: „Knees der Wenden”, „Knees der Ukrer”.

Kilder på latin bruger betegnelser som dux, princeps (Dithmari: princeps obotritarum, dux obotritarum). Ligeledes Helmold: „Godescalcum principem Obotritorum” (Bog 1.21)

Det obodrittiske riges ophør

Obodriternes rige ophører at være deres eget land i 1167, hvor hertug Heinrich der Löwe gav Pribislav magten tilbage, men nu som fyrste af Mecklenburg. Hermed grundlagde Pribislav det tyske, mecklenburgske dynasti.

Senere i middelalderen, ca. 1539, kan man på et kort, kaldet Carta Marina, over Danmark og det nordlige Tyskland stadig se nævnt ”Regum Obotritor” (skulle nok være ”obotritorum”) beliggende øst for Holsathia (Holsten) og nordøst for ”Saxonia”. Vest for Holsathia nævnes ”Ditmertia” (Ditmarsken). På samme kort er Danevirke meget tydeligt aftegnet som ”Munimentum Danavirke”.

Tyskernes slaviske aner

Selv efter germaniseringen levede de tidligere slaver jo videre, og det er nu mere eller mindre anerkendt i den tyske befolkning, at de har forskellige aner – udover germanere også den tidligere slaviske befolkning.

Sammenfatning

Som helhed må man sige, at Obodritterforbundet var en betydelig og anset medspiller i europæisk politik i den tidlige middelalder. Herpå tyder flere forhold: alliancen mellem Frankerriget og Obodritterriget, obodriternes evne til opførelse af mange og stærke fæstningsanlæg, grundlæggelse af flere byer, sejrige krige mod vestlige, østlige og nordlige naboer, en stigende grad af statslig strukturering og ikke mindst en fælles, øverste leder/statsoverhoved. Nævnes må også, at Obodritterriget i en vis forstand videreførtes, men nu i form af et tysk fyrstendømme (Mecklenburg), samt at en obodrittisk fyrstes (Niklot) efterkommere i lang tid fremover besatte posten som fyrste (Herr zu Mecklenburg).

Holstebro, december 2018

Christian N. Spangshus

Summary

The Obodrites

The Obodrites were one of several western Slavonic tribes who inhabited the area between the rivers Odra (Oder) and Elbe, the area which is now known as Eastern Germany. The Slavs possessed this land between the 7th and the 12th century – as did the Obodrites in that part of the area, which became their country. The land of the Obodrites was situated roughly between the rivers Trave and Warnow with The Baltic Sea as the Northern border. Today we might say: between Lübeck and Rostock. In the middle of the 8th century, the Obodrites together with the neighbouring tribes to the West and the South established a tribal federation. The common enemies of this union were the Saxons (and in time: the Franks) to the West, the Lutician tribal federation (also Slavs) to the East and the Danes to the North. The Obodrite Federation under the leadership of the Obodrite tribe was governed by a prince – in Latin sources called princeps, dux or rex. A great number of these sovereigns of the Obodrites formed a dynasty, called the Nakonides after Nakon, the first prince of the federation (d. 966). The last of the Nakonides was Zwinike/Zwenik, d. 1129. The Obodrites upheld a long-lasting alliance with the Frankish realm. The first with certainty known Obodrite leader was Witzan (d.795). The successor of Witzan was Drozko. Together with the Franks, he fought successfully against the Saxons, but he lost a battle with a Danish army. Apart from the Obodrites themselves the tribes of the federation were: the Polabians, the Wagrians, the Warnabi, the Linones and the Drevanians. In 983 the so-called Great Slav Rising took place. It was an attack on the Saxons - primarily initiated by the Luticians but also joined by the Obodrites – taking advantage of an unstable situation in the leadership of the Holy Roman Empire and protesting against the Christianization of the Slavs. In 1147 the Wendic Crusade took place in the Slav area. (The term “Wends” was – and is still – widely used, meaning “Slavs”). Among the counts who commanded armies in the crusade were several Saxons and Danes as well as two Moravians. Also, bishops and archbishops from Bremen, Brandenburg, Münster and others were partakers. Apart from the religious aspect, another more unofficial goal was to conquer and colonize the areas inhabited by the Slavs. During the second half of the 12th century, the Slavs began to lose control over their land. Several battles were fought between the Obodrites (and

other Slavic tribes), the Saxons and the Danes. A multitude of place names in the area between Oder and Elbe still bear witness to their Slavic origin. This goes for cities, hamlets, rivers and landscapes. One example is Lübeck from Slavic "Ljubice". Wendland is still the name of a landscape in the German Land Niedersachsen. This area was the home of the Drevanians, one of the few tribes who settled on the Western side of the Elbe river. Wagrien is still the German name of the land, where the Wagrian tribe lived. The borders of their land were the fiord of Kiel, the bay of Lübeck, and the rivers of Schwentine and Trave. The Wagrians were the Slav tribe whose land was situated closest to the Danish border. The island of Fehmarn was part of the Wagrian territory. In 1167 the Obodrite prince Pribislav was – by the Saxon count Heinrich der Löwe – appointed count of Mecklenburg, hereby founding the German dynasty of counts of Mecklenburg. Finally it should be said that the Obodrite Federation in general was a respected partner in European politics in its time. Also there were several marital bonds between "royalty" of the Obodrites on one side and Franks and Danes on the other side.

Litteraturfortegnelse, herunder kilder

Adam af Bremens Kirkehistorie. Om Menigheden i Norden under Erkesædet i Bremen og Hamborg (788—1072) Tilligemed sammes Beskrivelse af de nordiske Lande. Oversat af P. W. Christensen. København 1862

http://heimskringla.no/wiki/Adam_af_Bremens_Kirkehistorie

Adam von Bremen, Hamburgische Kirchengeschichte. Dritte Auflage. herausgegeben von Bernhard Schmeidler. Hannover und Leipzig. 1917.

Adamus: Gesta Hammaburgensis ecclesiae pontificum

Ágrip af Nóregskonungasögum (12.årh.)

Annales Fuldenses sive Annales Regni Francorum Orientalis (Fulda-Annalerne eller Det Østfrankiske Riges Annaler). Hannover, 1891.

<https://archive.org/details/annalesfuldenses00einhuoft>

Archäologisches Freilichtmuseum Gross Raden (<http://www.freilichtmuseum-gross-raden.de/index.html>)

Babij, Pawel: Sposoby zabijania chrześcijan przez pogańskich Słowian Zachodnich w świetle wydarzeń 1066 roku.

https://www.academia.edu/6739460/Sposoby_zabijania_chrze%C5%9Bcijan_przez_poga%C5%84skich_S%C5%82owian_Zachodnich_w_%C5%9Bwietle_wydarze%C5%84_1066_roku

Bastet, Marc: Die Slawen im Wendland, Gifkendorf 2007

Beiträge für regionalgeschichtliche Unterrichtsvorhaben im Hannoverschen Wendland / Landkreis Lüchow-Dannenberg. Die mittelalterlichen Slawen im Wendland (700 - 1150) <http://wendland-episode1.de/geschichte/Beitr%E4ge%20f%FCr%20regionalgeschichtliche%20Unterrichtsvorhaben.pdf>

Bleile, Ralf: Quetzin - Eine spätslawische Burg auf der Kohlinsel im Plauer See . 216 s. (Beiträge zur Ur- und Frühgeschichte Mecklenburg-Vorpommerns, Band 48, 2008)

Buchholtz, Samuel: Versuch einer Geschichte der Churmarck Brandenburg von der ersten Erscheinung der deutschen Sennonnen an bis auf jetzige Zeiten. Erster Theil. Berlin, 1765.

Carta Marina. 1539

Christiani, Wilhelm Ernst: Geschichte der Herzogthümer Schleswig und Hollstein, Bind 1. Flensburg, 1775

Concilia Germaniæ. Tomus X. 1177. Synodus Suerinensis. 1775

Danske runeinnskifter fra vikingtid (http://www.arild-hauge.com/danske_runeinnskifter2.htm)

The Discovery of Muscovy, from the collections of Richard Hakluyt. with The Voyages of Ohthere and Wulfstan from King Alfred's Orosius. Cassell & Company, LIMITED, London, Paris & Melbourne, 1893

Dithmar von Walbeck: Dithmari episcopi Merseburgensis Chronicon ad fidem codicis qui in tabulario regio Dresdae servatur denuo recensuit I. F. Ursini, I. F. A. Kinderlingii et A. C. Wedekindi passim et suas adiecit notas Ioan. Augustin Wagner. (Dithmar von Wahlbeck: Dithmar, biskop af Merseburg's Krønike - - -). Nürnberg 1807

Dobat, A.S.: Füsing - eine jüngereisenzeitliche Siedlung im Umfeld von Hedeby/Schleswig: (Vorläufiger Bericht über die Ergebnisse der Prospektionen 2003-05). 2010

Einhard: Early lives of Charlemagne. (skr. omkring 830). (Eng.overs.fra latin: Vita Karoli Imperatoris). London, 1922.

<https://archive.org/details/earlylivesofchar00ein/hiala>

Ev. Kirchengemeinden Clenze-Bülitz: St.-Bartholomäus-Kirche zu Clenze.

<https://clenzekirche08.jimdo.com/kirchen-und-kapellen/clenze/>

Fonnesberg-Schmidt, Iben: The Popes and the Baltic Crusades: 1147-1254. Leiden- Boston, 2007

Garner (I), H.N.: De venders. Wormianum, 1972.

Garner (II), H.N.: Konge knees og bisp. 1984

Giesebrecht, Ludwig: Wendische Geschichten aus den Jahren 780 bis 1182, Bind 3. Berlin, 1843

Gołaszewski, Zenon: Słowianie północni (od starożytności po wiek XII). Gdańsk, 2017

Haefs, Hanswilhelm: Ortsnamen und Ortsgeschichten in Schleswig-Holstein: zunebst dem reichhaltigen slawischen Ortsnamenmaterial und den dänischen Einflüssen auf Fehmarn und Lauenburg, Helgoland und Nordfriesland : woraus sich Anmerkungen zur Landesgeschichte ergeben. 2004

Hald, Kristian: Stednavne i Sydslesvig (Sydslesvig gennem tiderne. Red. M.Kamphøvenser. 1949. S. 651-677).

Helten, Volker: Zwischen Kooperation und Konfrontation: Dänemark und das Frankenreich im 9. Jahrhundert. Köln, 2011

Helmoldi Presbyteri Chronica Slavorum. Hannover, 1868

Helmolds slavekrønike (Chronica Slavorum). -
<http://www.perbenny.dk/Helmod.html>

Hermann, Joachim (udg.): Die Slawen in Deutschland. Herausgeber Joachim Herrmann, Berlin 1985

Kanngiesser, Peter Friedrich: Geschichte von Pommern bis auf das Jahr 1129. Greifswald, 1824. Band 1.

Kasperski, Robert: Frankowie i Obodryci: tworzenie „plemion” i „królów” na słowiańskim Połabiu w IX wieku (i: Granica wschodnia cywilizacji zachodniej w średniowieczu. Warszawa, Instytut Historii PAN, 2014)

Knytlinga saga ([http://heimskringla.no/wiki/Knytlinga_Saga_\(C.C.Rafn\)\)](http://heimskringla.no/wiki/Knytlinga_Saga_(C.C.Rafn))))

Larsen, Sofus: Om Anlæget af Swineburgh og vendiske Stednavne i Danmark (Geografisk Tidsskrift, Bind 33 (1930) 3)

Lisch, Georg Christian Friedrich: Ueber die wendische Fürstenburg Werle (In: Jahrbücher des Vereins für Mecklenburgische Geschichte und Altertumskunde, Band 6 (1841), S. 88-98)

Ludat, Herbert (Udg.): Siedlung und Verfassung der Slawen zwischen Elbe, Saale und Oder In Verbindung mit H.Jankuhn, W.Schlesinger und E.Schwarz herausgegeben von Herbert Ludat. Giessen, 1960

Melleno, Daniel: Between borders: Franks, Danes, and Abodrites in the trans-Elben world up to 827. (Early Medieval Europe 25 (2017), 3. S. 359–385)

Madsen, Jan Skamby og Lutz Klassen: Nyt fra Fribrødre Å (Skalk. 2018. Februar. Nr.1. Side 20-26)

Müller-Wille, Michael: Maritime Archäologie. Fallbeispiele aus dem südlichen Skandinavien (Siedlungsforschung. Archäologie-Geschichte-Geographie, 15, 1997, S. 9-31)

Nitz, Hans-Jürgen: Zur Erforschung der frühmittelalterlichen Besiedlung im Raum zwischen Ostharz und jenseits der Saale, mit einem Ausblick auf Thüringen (Siedlungsforschung. Archäologie-Geschichte-Geographie 15, 1997, S. 249-302)

Otto Frisingensis: Gesta Friderici Imperatoris (Monumenta Germaniae Historica, XX) <http://thelatinlibrary.com/ottofreising.html>

Rothenburg, R.von: Schlachten, Belagerungen und Gefechte in Deutschland und den angrenzenden Ländern seit dem Jahre 1025 bis 1137 n. Chr. Wien, 1834

Otto Rönnpag: Die Fasaneninsel, der Ursprung Eutins. (Jahrbuch für Heimatkunde Eutin 1987)

Šafařík, Pavel Josef: Slovanské starožitnosti . Bind 2. Praha, 1837-1865.

Saxo Grammaticus: Danmarks krønike. Oversat fra latin af Fr.Winkel Horn efter: Gesta Danorum. Kbh., Aschehoug, 2007

Schmitz, A. : Zur Einwanderung der Slawen in Ostholstein und auf den süddänischen Inseln. Ein Beitrag zur Onomastik im nordwestlichen Ostseeraum. - In: Niende tværfaglige vikingesymposium. Århus – Kiel, 1990. S. 59-77.

Schneeweiß, Jens: Von Karl dem Großen zu Heinrich dem Löwen – Ein Bericht über die aktuellen Forschungen zum Frühmittelalter am Hühbeck, HALD-Band 16/17, Lüchow 2012)

Schuldt, Ewald, Manfred Jähig: Groß Raden: ein slawischer Tempelort des 9./10. Jahrhunderts in Mecklenburg.(Schriften zur Ur- und Frühgeschichte 39. Zentralinstitut für Alte Geschichte und Archäologie), Berlin 1985

Schütte, Gudmund: Our Forefathers: The Gothic Nations. Cambridge, 1929. Bind 1

Schwebe, Joachim: Volksglaube und Volksbrauch im Hannoverschen Wendland, Köln 1960

Scriptores rerum Merovingicarum. II (Monumenta Germaniae Historica) Hannover, 1888

Skowronek, J. et al.: Historia slowian poludniowych i zachodnich. Jerzy Skowronek, Mieczyslaw Tanty, Tadeusz Wasilewski. Warszawa, PWN, 1977.

Slawische Burganlagen in Deutschland (<https://slawenburgen.hpage.com/>)

Steenstrup, Johannes: Danmarks Sydgrænse og Herredømmet over Holsten ved den historiske Tids Begyndelse 800 – 1100. 1900

Suhm, P.F.: Historie af Danmark. Bind 1. Kbh, 1782 (Suhm 1)

Suhm, P.F.: Historie af Danmark. Bind 7. Fra aar 1157 til 1182. Kbh, 1800. (Suhm 7)

Thietmar: Die Chronik Thietmar's, Bischofs von Merseburg,übersetzt von J.C.M.Laurent. Berlin, 1848

VENner & FjenDER. De dansk-vendiske forbindelser i vikingetid og tidlig middelalder.

Et forsknings- og formidlingsprojekt i Storstrøms Amt (Åbne Samlinger)

(<http://www.aabne-samlinger.dk/venderprojekt/>)

Werlauff, E.C.: Sophia af Meklenborg, Dronning til Danmark og Norge, med Tilbageblik paa de tidligere Slægtskabsforhold mellem det danske og meklenborgske Regenthuus. Kbh., Schultz, 1841

Zaroff, Roman: Study into Socio-political History of the Obodrites (Collegium Medievale 2003). Oslo, 2003.

Zieliński, Andrzej: Polscy krzyżowcy Orły z krzyżami. 16 marca 2010 (Polityka) <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/historia/1504364,2,polscy-krzyzowcy.read>

Das Zusammenleben von Germanen und Slawen im frühen Mittelalter im heutigen Sachsen-Anhalt (Bildungsserver Sachsen-Anhalt) https://www.bildung-lsa.de/index.php?historyback=1&KAT_ID=4213#art13787

Af serien "*Vestslaviske stammer i det nuværende Tyskland i oldtid og middelalder*" er hidtil udkommet:

Del 1. De slaviske folks oprindelse og migrationen mod vest.

Del 2. Obodritterne

Under planlægning er:

Del 3. Veleterne

Om de slaviske stammer der beboede den nordøstlige del af Germania Slavica og som udgjorde det veletiske stammeforbund. Det er flg.stammer: circipanere, kessinere, tollensanere, redariere, retschanere, dossanere, brizanere m.fl.

Del 4. Ranerne

Om den slaviske stamme, der beboede øen Rügen, og ikke mindst om deres konflikter med danskerne

Del 5. Sorberne

Om de sorbisk talende slaver, der befolkede den sydlige del af Germania Slavica. Det drejer sig om stammene slupjanere, milcanere, dalemincere, nisanere, serbiscere, siticere, nieletycere, suslovere m.fl.

Del 6. Ukrannerne

Om den vestslaviske stamme, hvis hjemsted lå umiddelbart vest for Odra, mellem floder Uecker og Odra, med Szczecin-fjorden som nordlig grænse.

Del 7. Andre stammer

Dette afsnit vil omfatte stammerne stodoranere (eller heveller), moritjanere, zemtjitsere, sprevanere samt enkelte andre. Det drejer sig om stammer, der beboede området syd for obodritterne og veleterne og nord for de sorbisk-talende stammer.

.....

Kontakt til forfatteren: Christian Spangshus, Kroghsvej 21, DK-7500 Holstebro,
Email: spangshus@spangshus.dk, Tlf.: 45-97425401